

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Národnostní menšina Miao
The Miao national minority

OLOMOUC 2011

Jakub Chmelař

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Ondřej Kučera

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
CHMELAŘ Jakub	U Družiny 579, Liberec - Vesec	F07758

NÁZEV TÉMATU ČESKY:

Národnostní menšina Miao

NÁZEV TÉMATU ANGLICKY:

The Miao national minority

VEDOUcí PRÁCE:

Mgr. Ondřej Kučera - ASH

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Mapování rozmístění národnostní menšiny Miao/Hmong a její třídění.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

- Zhongguo shao shu min zu fen bu tu ji = Atlas of distribution of national minorities in China. Beijing, Zhongguo di tu chu ban she. 2002. 352 s. ISBN 7-5031-3001-6.
- ENWALL, Joakim. A myth become reality: history and development of the Miao written language. Volume 1-2. Stockhom, Institute of oriental languages. 1994-1995. 263, 240 s. ISBN 91-7153-269-2.
- HAMILTON-MERRITT, Jane. Tragic mountains: the Hmong, the Americans, and the secret wars for Laos, 1942-1992. Indiana University Press. 1999. 580 s. ISBN 0253207568, 9780253207562.
- JENKS, Robert Darrah. Insurgency and social disorder in Guizhou: the "Miao" Rebellion, 1854-1873. University of Hawaii Press. 1994. 227 s. ISBN 0824815890, 9780824815899.
- GEDDES, William Robert. Migrants of the mountains: the cultural ecology of the Blue Miao (Hmong Njua) of Thailand. Clarendon Press. 1976. 274 s.
- QUINCY, Keith. Hmong: history of a people. Eastern Washington University Press. 1988. 216 s. ISBN 0910055076, 9780910055079.
- TAPP, Nicholas. The Hmong of China. BRILL. 2003. 538 s. ISBN 0391041878, 9780391041875.
- TAPP, Nicholas. MICHAUD, Jean. CULAS, Christian. LEE, Gary Yia. Hmong/Miao in Asia. Silkworm Books. 2004. 500 s. ISBN 9749575016, 9789749575017.

Podpis studenta:

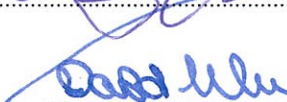

Datum: 20.4.2009

Podpis vedoucího práce:

Datum: 20.4.2009

Podpis vedoucího katedry:

Datum: 29.4.2009

Podpis děkana:

Datum: 6.5.2009

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použil.

V Olomouci dne 12. května 2011

Anotace

Hlavním cílem této práce je uvést do češtiny pojmy „Miao“ a „Hmong“ a přiblížit jejich význam, který bývá často nesprávně pochopen nebo zaměňován. Práce se dále zabývá dělením etnika Miao/Hmong, detailněji pak jazykovým dělením. Z toho důvodu je začleněn i kratší úvod o problematice jazykové rodině Hmong-Mien.

Jako základní zdroj informací posloužil obsáhlý seznam anglických publikací na toto téma, množství z nich se detailně zabývá emigrací a následným životem Hmongů v zámoří. Neméně významným zdrojem byly i čínsky psané publikace, které se věnují zejména menšině Miao v ČLR.

Klíčová slova:

Hmong

Miao

Meo

Hmong-Mien

Miao-Yao

Tímto děkuji vedoucímu práce Mgr. Ondřeji Kučerovi za poskytnutí cenných rad, zejména ohledně problematiky národnostních menšin jihovýchodní Asie a technického zpracování.

Obsah

Anotace.....	4
Obsah.....	6
Ediční poznámka.....	8
Úvod.....	9
Zdroje.....	11
Základní vysvětlení pojmů a vztahů mezi nimi.....	13
Národnostní menšiny v ČLR.....	15
Původ, význam a použití slov Miao a Hmong.....	17
1) Miao.....	17
2) Hmong.....	18
3) Mong.....	19
Dělení menšiny Miao.....	21
1) Geografické rozdělení.....	21
Rozložení menšiny Miao v ČLR.....	21
Hmongové ve Vietnamu, Laosu, Thajsku a Barmě.....	22
Hmongové v zámoří.....	23
Problémy spojené s dělením podle států a provincií.....	23
2) Základní dělení.....	24
Green Hmong a White Hmong.....	25
3) Další dělení.....	27
Lingvistické dělení menšiny Miao.....	29
Hmong-mienské jazyky.....	29
Jazyk Ho Ne (She).....	29
Hmongské jazyky.....	30
Jazyk Pa-hng.....	32
Jazyk Miao.....	32
Dělení dle Davida Streckera.....	35
Dělení dle publikace Ethnologue.....	39
Závěr.....	42
Resumé v angličtině.....	46
Knižní zdroje a články na internetu.....	47
Mapová příloha.....	50

Ediční poznámka

V práci je použit pinyin a zjednodušené znaky. V některých případech, zejména kvůli dohledatelnosti ve zdrojích nebo jde-li o často používaný výraz, uvádím i jiné transkripce. Znak je použit tam, kde se pojem objevuje poprvé a rovněž tam, kde je to z důvodu přehlednosti třeba.

Pokud na začátku jmen některých jazyků či dialektů používám velké písmeno, což je v rozporu s pravidly českého pravopisu, děje se tak rovněž pouze z důvodu zachování přehlednosti celého textu.

Úvod

Již brzy poté, co jsem si menšinu Miao zvolil jakožto téma své bakalářské práce, mě zaujaly některé skutečnosti těsně spjaté s tematikou národnostních menšin Čínské lidové republiky, potažmo celé jihovýchodní Asie. Jde především o jejich pohnutý osud, plný boje za udržení vlastní identity, jejich specifickou kulturu, která se na mnoha místech udržela i přes obrovský tlak většinového chanského obyvatelstva. Také unikátní jazyk těchto etnik poskytuje mnoho příležitostí k výzkumu.

Vše výše zmíněné platí u menšiny Miao ještě v daleko větší míře, než u ostatních. Zejména nátlak většinového obyvatelstva dosahoval u tohoto etnika téměř kritického stupně. Jen málo národů bylo během své existence přinuceno tolikrát emigrovat, již proto si dle mého názoru toto etnikum zaslouží více pozornosti.

Lákavý se mi jevil i fakt, že menšina Miao byla doposud v českém i slovenském jazyce zmiňována pouze okrajově, mezi ostatními, pro zpracování zajímavějšími menšinami. Dosud nebyla napsána žádná práce, která by tuto významnou skupinu odpovídajícím způsobem mapovala. Toto je také jedním z cílů mé práce.

V průběhu tvorby mé práce mě v neposlední řadě potěšila možnost dozvědět se více o dalších státech jihovýchodní Asie, tuto oblast považuji celkově za velice zajímavou, nejen z hlediska velmi pozoruhodné historie.

Klíčovým problémem, který ve své práci řeším, je správné pojmenování tohoto etnika jako celku, případně jeho jednotlivých podskupin. A to jak v anglickém, tak i v českém jazyce. Řečeno obšírněji, pokusím se na základě etnického a jazykového dělení etnika Miao stanovit jednotná pravidla pro jeho pojmenování. Pro správné zodpovězení této, na první pohled mohlo by se zdát primitivní otázky, je třeba znát detailně vztahy mezi jednotlivými skupinami menšiny Miao.

Práce je tematicky rozdělena do pěti kapitol. V první z nich, nejkratší, zběžně vysvětluji vztah pojmů Miao a Hmong, jehož pochopení je klíčem k chápání celé problematiky menšiny Miao.

V další části opět jen letmo, pro přiblížení, popisuji národnostní situaci v ČLR, zejména za cílem poukázat na postavení menšiny Miao v kontextu ostatních národností ČLR.

Prostřední kapitola se obrací k pojmům Miao i Hmong již důkladněji, věnují se jak současnému používání těchto termínů, tak také jejich vzniku a historickému původu, ke kterému se váže několik dosud nepřesvědčivě prokázaných teorií. Tato část spolu se závěrem je klíčová, co se týče vysvětlení správného používání obou termínů.

Ve čtvrté části se konečně dostávám k samotnému dělení menšiny Miao, což jsem si určil jako hlavní cíl své práce. Správněji řečeno, teprve na základě znalosti dělení menšiny Miao lze zodpovědět základní otázku, jež jsem si stanovil. Snažím se zde zabývat všemi různými možnostmi dělení menšiny Miao, tak jak je uvádějí zdroje. Hlavním kritériem dělení jsou kulturní odlišnosti, ale v úvahu lze brát i jiné faktory.

Poslední kapitola, nejdelší, kterou lze brát rovněž jako jakousi nadstavbu a odrazový můstek k další vědecké práci, je věnována jazyku menšiny Miao (potažmo celé rodině Hmong-mienských jazyků) a jeho dělení na jednotlivé dialekty. Z důvodu obrovské šířky tohoto tématu jsem se jazykovým dělením nezabýval v kapitole o dělení menšiny Miao, ale naopak mu vyhradil samostatnou kapitolu.

Zdroje

Pro nedostatek zdrojů k danému tématu v češtině či slovenštině jsem byl nucen uchýlit se ke zdrojům v cizích jazycích, tyto lze rozdělit do několika skupin.

Anglické zdroje, kterých je, pomineme-li čínské zdroje, zřejmě nejvíce, jsem se pokusil maximálně vytěžit. Z etnologů lze jako konkrétní jméno lze uvést Nicholase Tappa, který se zabývá menšinou Miao v Číně, ale hlavně v dalších zemích, kde Hmongové tvoří ucelenou diasporu, zejména z kulturního pohledu. Z lingvistů věnujících se etniku Miao lze jmenovat Davida Streckera a Marthu Ratliff.

Krom jednotlivě vydaných, anglicky psaných knih, věnujících se tématu Miao a Hmong, či kapitol v encyklopedických publikacích, lze nalézt velké množství kratších vědeckých článků o této menšině. Tyto články se samozřejmě nevěnují všem otázkám ohledně menšiny Miao, ale volí si dílčí problémy, jež řeší o to hlouběji. V tomto směru jsou pro výzkum ještě užitečnější, než knižní publikace. Články, o kterých hovořím, byly porůznu vydány v periodikách, jako je např. *Linguistics of the Tibeto-Burman Area*, *South-east Asian Linguistic Studies* atd. Všechny tyto zdroje, stejně jako sborníky z mnohých podobně orientovaných konferencí, je možné bezplatně získat na adrese <http://sealang.net/sala>. Mezi autory se objevují i výše zmíněná jména.

Čínské zdroje jsou v určitých směrech problematické, konkrétně v otázce názvu této menšiny, ale i v celkovém chápání příslušnosti k národnosti Miao. Kde jsou však nezbytné, je lingvistické rozdělení jazyka menšiny Miao, za všechny lze uvést práce profesorů Wang Fushiho a Mao Zongwua. Čínské publikace jsou rovněž velmi cenné co se týče počtu a rozmístění příslušníků jednotlivých menšin podle administrativního dělení ČLR. Jako klíčový zdroj v kapitole o jazykovém dělení menšiny Miao posloužily některé obsáhlé práce, zaměřující se většinou pouze na konkrétní dialekt.

Dalším zdrojem jsou různé, více či méně pravidelně vydávané buletiny, publikované samotnými Hmongy žijícími v zahraničí. Tito se často sdružují a zakládají výzkumná centra, jež mají pomoci propagaci jejich kultury a jazyka. Výsledkem jsou výše zmíněné věstníky, často zveřejňované pouze v internetové verzi. U těchto materiálů je třeba brát v potaz možnou neobjektivitu, způsobenou snahou pozvednout silné stránky vlastního národa.

Spíše starší publikace o souvisejících tématech existují i ve francouzském jazyce, těmto se však kvůli nízké relevantnosti nevěnuji. Právě s ohledem na neaktuálnost v nich obsažených informací, které pocházejí zejména z doby, kdy měla Francie

v tehdejší Indočíně obrovský vliv, mají pro dnešní výzkum malý význam. Opačná situace nastává pouze v případě některých obskurních podskupin menšiny Miao, jejich výzkum probíhal právě jen v oné době první poloviny 20. století a neexistují tedy novější zdroje.

Základní vysvětlení pojmů a vztahů mezi nimi

Při studiu lidí Miao/Hmong narážíme hned ze začátku na nemalý problém. V některých publikacích bývají označováni jako Miao, jinde jako Hmong. Jaký je tedy rozdíl, případně vztah, mezi pojmy „Miao“ (někdy také „Meo“) a „Hmong“? Význam těchto pojmů se částečně překrývá, není ale totožný, přesto bývají často oba pojmy chybně zaměňovány. Pro správné pochopení dalších kapitol je nezbytné znát vztah mezi nimi.

Miao

Termínem „Miao“ je označována jedna z nejpočetnějších oficiálně uznaných národnostních menšin Čínské lidové republiky, s populací téměř 9 milionů. Národnostní menšina Miao, na rozdíl od jiných menšin ČLR, zdaleka nepředstavuje homologické etnikum. Jedná se o různé kmeny obyvatel, s částečně shodnou kulturou, používající často velmi odlišné jazyky. Příslušnost k menšině Miao je v mnoha případech dána pouze administrativním rozhodnutím, neodpovídajícím kulturní ani lingvistické situaci, či cítění obyvatel.

Jedna ze skupin označuje sebe sama jako Hmong, dle počtu jde asi o třetinu až polovinu celkové populace Miao.¹ Její příslušníci jsou blízce příbuzní s příslušníky etnika Hmong z jiných států jihovýchodní Asie, tedy všemi těmi kteří pokračovali v migraci z Číny na jih.²

V jazycích některých zemí jihovýchodní Asie (thajštině, laoštině a vietnamštině) a někdy rovněž v angličtině a francouzštině je termín „Miao“ zkomolen do podoby „Meo“.³

Hmong

„Hmong“ je termín pro etnikum roztroušené jak v oblasti jižní Číny (zde, jak bylo uvedeno, se jedná o jednu ze skupin společně označovaných jako Miao), tak rovněž v dalších státech jihovýchodní Asie (na rozdíl od dalších skupin patřících k Miao) a konečně, vlivem migrace také v některých vypělých západních státech.

Právě proto, že Hmongové, jako jediní ze všech skupin souborně označovaných jako Miao, pronikli do západních zemí, bývá někdy termín „Hmong“ nesprávně použit v případě referování k celé menšině Miao.

1 TAPP, Nicholas. The Hmong from China. 2005. s. 104.

2 OLSON, James Stuart. An ethnohistorical Dictionary of China. 1998. s. 228.

3 MOTTIN, Jean. History of the Hmong. 1980. s. 3.

Výraz „Hmong“ se používá i pro označení makrojazyka, náležícího do jazykové rodiny Hmong-Mien, který zmíněné etnikum používá. Hmongové se dále dělí do několika podskupin, mezi nimiž existují jazykové rozdíly. Problémovým použitím podobně znějících výrazů „Hmong“ a „Mong“ se budeme podrobně zabývat v další kapitole.

Hmong-Mien

Termín označující jednu ze světových jazykových rodin, k níž se řadí na 30 až 40 různých jazyků, používaných zejména v jihozápadní Číně, ale také v severním Vietnamu, Laosu a Thajsku.⁴

V Západním světě dříve patřila k méně známým jazykovým rodinám, ovšem narůstající nucená migrace později poskytla západním lingvistům mnoho rodilých mluvčích k výzkumu.

Název zastupuje dvě hlavní skupiny – hmongské a mienské jazyky. Právě do větve hmongských jazyků patří mimo jiné i samotný makrojazyk Hmong, jež sám podle publikace *Ethnologue* zahrnuje na 26 samostatných jazyků.

Jazyková rodina Hmong-Mien bývá též označována výrazem „Miao-Yao“ (miaoské a yaoské jazyky).

Tolik k základním pojmům. V dalším textu je pojem „Miao“ používán vždy jen pro označení jedné z 55 oficiálně uznaných národnostních menšin ČLR, zahrnující celou škálu etnik a jazyků. Výraz „Hmong“ je použit pouze pro etnika používající jeden z jazyků makrojazyka Hmong. K výše zmíněné jazykové rodině bude pro jednotnost odkazováno pouze jako „Hmong-Mien“.

4 RATLIFF, Martha. *Hmong-Mien Languages*. 2009. s. 503.

Národnostní menšiny v ČLR

Před tím, než se budeme konkrétně zabývat menšinou Miao, je nutné stručně si nastínit etnické složení obyvatelstva Čínské lidové republiky. K tomu postačí publikace Číňané 21. století od Ľubicy Obuchové.

ČLR je mnohonárodnostní stát, naprostou většinu (přes 90 %) tvoří národ Chan (汉族 hànzú), Chanové, u nás označovaní jako Číňané. Zbytek připadá na dalších více než padesát národů a národností. Tyto menšiny, přestože často počtem zanedbatelné, obývají pět šestin rozlohy státu, zejména strategicky významné pohraniční oblasti. V jižní, jihozápadní a severozápadní Číně tvoří převážnou většinu obyvatel. Podrobné geografické rozložení čínských národnostních menšin znázorňuje mapa č. 1.

V oblastech, kde tvoří kompaktní osídlení, pro ně byly zřízeny autonomní územní jednotky na různých úrovních, všechna tato území jsou však nedělitelnou součástí ČLR. Tato úprava se objevuje již v první Ústavě ČLR, přijaté 20. září 1954, v níž ČLR upřednostnila systém národnostní autonomie před možným federativním uspořádáním.⁵

ČLR oficiálně uznává 55 menšinových národností (少数民族 shǎoshù mínzú). Přidělení statutu národnosti, nebo začlenění k jiné národnosti se ovšem ne vždy řídí stejnými pravidly. Neřídí se otázkami rasy, jazyka nebo různým hodnotovým systémem, ale je stanoven na základě skupinového chování nebo norem chování, které se nějakým způsobem liší od hanské většiny. Většina menšin má vlastní jazyk, často více dialektů, a některé z nich i písmo. Podle údajů je v ČLR více než sedmdesát jazyků národnostních menšin, mnohé se od čínštiny výrazně liší.⁶

Tab. č. 1 - Počty příslušníků nejpočetnějších etnik na území ČLR (sčítání z roku 2000)

Etnikum	Počet	Etnikum	Počet
Chanové	1 137 386 112	Ujgurové	8 399 393
Čuangové	16 178 811	Tchu-t'ia	8 028 133
Mandžuové	10 682 262	Iové	7 762 272
Chuejové	9 816 805	Mongolové	5 813 947
Miaoové	8 940 116	Tibet'ané	5 416 021

Zdroj: 中国民族志.

5 TOMÁŠEK, Michal. Dějiny čínského práva. 2004. s. 282.

6 OBUCHOVÁ, Ľubica. Číňané 21. století. 1999. s. 188.

Pokud jde o česky psané publikace na téma čínských národnostních menšin, většina z nich se věnuje přednostně Tibetánům, případně dalším obecně známějším menšinám, a méně známá etnika bývají neprávem opomíjena.

Původ, význam a použití slov Miao a Hmong

Původ a původní význam těchto dvou jmen a jejich různých zkomolenin je dnes velmi obtížné přesně stanovit, jelikož se jedná o názvy používané v dlouhém historickém období. V následujících řádcích se tedy alespoň pokusíme shrnout některé teorie, které se tento problém pokoušejí objasnit.

1) Miao

Původ a význam termínu „Miao“, volně překládaného jako „barbar“ je stále předmětem sporu. V historii byl používán Chany, jejich sousedy a později některými západními badateli.⁷ Jisté je, že se takto nikdy sami příslušníci tohoto etnika nenazývali, je to slovo jim vnucené, používané Chany k odlišení od sebe sama. Jak tvrdí Mottin, sami příslušníci menšiny Miao ani nemají žádný společný výraz, jímž by označovali sami sebe.

Nicholas Tapp uvádí, že Chanové ponižujícím výrazem „Miao“ původně označovali někoho z nejnižší sociální kategorie a slovo samo mělo zhruba význam vydědělec, primitiv, nevzdělanec. Tento pejorativní význam si slovo donedávna zachovávalo, dnes je tomu však už jen ve velmi omezené míře⁸, jinak se jedná o oficiální pojmenování zvolené vládou ČLR a dnešní Miao, jak jsem byl osobně svědkem, nemají problém se tak sami nazývat. Za hranicemi ČLR je ovšem situace podstatně odlišná a tento výraz se zde téměř nepoužívá, pokud ano, tak zejména při derogativním oslovení, jak jej chápou samotní Hmongové.

Mottin jako možné vysvětlení původu jména uvádí zřejmou souvislost se starou oblastí v provincii Hunan, označovanou rovněž výrazem „Miao“. Faktem je, že lidé byli dříve často nazýváni jednoduše podle oblasti, ze které pocházeli, není však dokázáno, zda v tomto případě dalo místo název etniku, nebo naopak.

Psaný čínský znak (苗 miáo) je poměrně lehce čitelný, obsahuje dvě běžně používané části, travu (艹) a pod ní pole (田), což zřejmě symbolizuje růst plodin případně sklizeň na poli. Vědci se pokoušeli velmi volně interpretovat význam slova jako označení pro „obyvatele polí“ nebo „syny země“, jinými slovy pro „domorodce, kteří nepatří k Velkému národu“⁹, takto ovšem není význam chápán samotnými

7 THAO, Paoze. YANG, Chimeng. The Mong and the Hmong. s. 3.

8 TAPP, Nicholas. The Hmong from China. 2005. s. 104.

9 THAO, Paoze. YANG, Chimeng. The Mong and the Hmong. s. 4.

Číňany.¹⁰

Jelikož Miaové nemají žádné historické knihy, jejich dávná historie zůstává stále záhadou. Při studiu můžeme čerpat z jejich vlastních dávných legend, nebo z chanských zdrojů. Historické čínské prameny se ve zhruba 3. století př. Kr. zmiňují o „Sam Miao“ (三苗), jakožto o království ve střední Číně.¹¹ „Sam“ je zde ve významu „tři“, což je dříve běžně používaný výraz pro plurál. Během dalších století není však výraz „Miao“ vůbec zmiňován. Namísto něj se hovoří o „Man“ (民), jakožto o všech nechanských obyvatelích Číny. Teprve v 10. století n. l. se znovu objevuje pojem „Miao“, jež ovšem v 17. a 18. stol. přibral širší význam, zahrnující všechny příslušníky menšin na jihozápadě Číny. Někde lze nalézt obě slova spojená do podoby „Miao-Man“ nebo „Man-Miao“.¹² Všechny tyto nejednoznačnosti ukazují na nezáměr a přehlížení ze strany Chanů, kteří se nesnažili menšiny nijak přesněji rozlišit. Je třeba dodat, že v historických pramenech nejsou žádné zmínky o národu „Hmong“.¹³

Jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, v thajštině, laoštině a vietnamštině je výraz „Miao“ zkomolen do podoby „Meo“, používá se ovšem pouze k pojmenování Hmongů (jelikož jiné skupiny neopustily Čínu). Toto označení má, podobně jako dříve výraz „Miao“ v čínštině, negativní konotace a rozhodně se jím thajští, laoští, ani vietnamští Hmongové sami nenazývají.¹⁴ V laoštině a thajštině slovo „Meo“ znamená rovněž „kočka“, i když v jiném tónu. Možná právě proto bývá uváděna další teorie, která srovnává slovo „Miao“ se zvukem mňoukání kočky. Podle Mottina ovšem chybí jakýkoliv důvod, proč by Číňané měli etnikum Miao označovat takovýmto výrazem. Čínský znak pro kočku (貓 mǎo) je sice velmi podobný, ale obsahuje navíc radikál s významem divoké zvěře (犭), také výslovnost je odlišná.¹⁵

2) Hmong

Původ slova „Hmong“, stejně jako „Hmu“, „Hmao“ a dalších názvů jednotlivých skupin menšiny Miao je neznámý. Podle Yang Daa, který je sám Hmong, slovo značí „svobodného člověka“, stejně jako slovo „Thai“. S tímto vysvětlením se ovšem nikdo další, ani mezi Hmongy, neztotožňuje. Je však zcela jisté, že se jedná o jejich vlastní

10 MOTTIN, Jean. History of the Hmong. 1980. s. 3.

11 OLSON, James Stuart. An ethnohistorical Dictionary of China. 1998. s. 233.

12 MOTTIN, Jean. History of the Hmong. 1980. s. 17.

13 TAPP, Nicholas. The Hmong from China. 2005. s. 103.

14 THAO, Paoze. YANG, Chimeng. The Mong and the Hmong. s. 4.

15 MOTTIN, Jean. History of the Hmong. 1980. s. 3.

slova, kterými se označují navzájem.¹⁶ Z tohoto důvodu se dnešní badatelé častěji kloní k tomuto názvu a ustupují od používání čínských výrazů.

3) Mong

Hmongové, jako jedna z hlavních skupin národnosti Miao, se dále rozdělují do mnoha menších podskupin, jejichž počet kolísá podle kritérií dělení. Kromě malých skupinek, jejichž detailnímu popisu se budeme věnovat v další části a na jež lze vydělit podle drobných kulturních rozdílů, se jedná o White Hmong a Green Hmong, jež lze spolehlivě odlišit na základě rozdílného jazyka.¹⁷

White Hmong (alternativní názvy: Hmong Der, Monklaw¹⁸) vždy označují sami sebe výrazem „Hmong“, s počáteční iniciálou „h“. Naopak Green Hmong (alternativní názvy: Blue Hmong, Mong Leng, Monngua, Monlen) sami sebe nazývají „Mong“, bez iniciály „h“. Výraz „Hmong“ v západních vědeckých publikacích ale obvykle odkazuje k oběma těmto skupinám. V konkrétní situaci pak bývají použity termíny White Hmong a Green Hmong, případně některý z variantních názvů.

Autoři článku „The Mong and the Hmong“, Paoze Thao a Chimeng Yang, se domnívají, že použitím výrazu „Hmong“ jako společného výrazu pro White Hmong i Green Hmong je zastíněn fakt, že se jedná o dvě různá etnika. Tvrdí, že jde o dvě rovnocenné skupiny, které od nepaměti koexistují v oblasti jihovýchodní Asie, a nemůže tedy na ně být odkazováno názvem pouze jedné z nich. Nelze podle nich tvrdit, že Mongové jsou podskupinou Hmongů, protože by to dle termínů západních vědců znamenalo, že Green Hmong je podskupinou White Hmong, což netvrdí žádný z badatelů zabývajících se daným oborem.

Thao a Yang nastínili v článku několik možných řešení jak se s tímto problémem v názvosloví vyrovnat. Nejjednodušším z nich je používání obou výrazů, „Hmong“ i „Mong“, pro každou skupinu zvlášť. Jedná-li se o obě skupiny, lze použít výrazy „Hmong/Mong“, nebo v obráceném pořadí „Mong/Hmong“. Poslední variantou je použití termínu „Mhong“. Nejedná se o chybný zápis, ale o neutrální výraz zvolený dvanáctičlenou komisí svolanou generálem Vang Paem, zastupující rovným počtem Hmongy (White Hmong) i Mongy (Green Hmong), na Minnesotské universitě v roce

16 MOTTIN, Jean. History of the Hmong. 1980. s. 5.

17 OLSON, James Stuart. An ethnohistorical Dictionary of China. 1998. s. 229.

18 OLSON, James Stuart. An ethnohistorical Dictionary of China. 1998. s. 229.

1982.¹⁹

K problému se různí etnologové staví různě. Gary Lee a většina dalších podporuje používání společného jména „Hmong“ pro obě skupiny, aniž by tím byli opomíjeni Green Hmong, zejména z toho důvodu, že tento způsob se zažil natolik, že jeho změna by vedla jen ke zmatku. Etnolog Jacques Lemoine používá kompromisní termín „(H)mong“.²⁰

V této práci se v souladu s většinovým názorem pod pojmem „Hmong“ dále rozumí White Hmong, Green Hmong i další skupiny, pokud není explicitně uvedeno jinak.

19 THAO, Paoze. YANG, Chimeng. The Mong and the Hmong. s. 9.

20 LEMOINE, Jacques. What is the actual number of (H)mong in the world?

Dělení menšiny Miao

Menšina Miao je národ poměrně vzdálený a rozpoznatelný od jiných národů v oblasti jihovýchodní Asie. Ovšem, jak již bylo uvedeno, zdaleka se nejedná o homologické etnikum, ale spíše o mnoho kmenů se společným prapůvodem, ale mnoha jazykovými, kulturními i historickými rozdíly. A podle všech těchto faktorů lze menšinu Miao dělit a třídit, přičemž výsledný počet jednotlivých kmenů záleží víceméně jen na detailnosti dělení.

1) Geografické rozdělení

Jako zdaleka nejjednodušší myšlenka se jeví nápad rozdělit menšinu Miao dle současných hranic a poté se o ní bavit pouze na základě územních vztahů. Realizace není ani tolik náročná, v ČLR probíhají pravidelné sčítání lidu podle nichž lze s vysokou přesností získat počet obyvatel hlásící se k menšině Miao. Existují rovněž odhady populace Hmong v dalších zemích oblasti jihovýchodní Asie i celého světa (již jsme si vysvětlili, že jiné podskupiny Miao zde takřka nejsou).

Rozložení menšiny Miao v ČLR

Téměř polovina všech Miao v Číně obývá dnešní provincii Guizhou, jednu z nejhudších čínských provincií, kde výraznou úlohu stále hraje zemědělství. Zbytek žije porůznu v dalších provinciích, převážně v oblasti čínského jihozápadu, kde pro ně vláda zřídila množství autonomních politických jednotek různých úrovní.

Příslušníci etnika Miao žijící na Hainanu patří z etnického pohledu k menšině Yao. Na Hainan byli v šestnáctém století přesídleni hanskými úředníky, aby pomohli při pacifikaci bojovných lidí Li.²¹ Tento fakt jen dokládá náročnost popisu a dělení menšiny Miao.

Tab. č. 2 - Rozmístění menšiny Miao v ČLR podle provincií

Území	1990	2000
Celá ČLR	7 383 600	8 940 116
Guizhou	3 680 000	4 299 954
Hunan	1 530 000	1 921 495
Yunnan	890 000	1 043 535
Chongqing	-*	502 421

21 OLSON, James Stuart. An ethnohistorical Dictionary of China. 1998. s. 230.

Guangxi	400 000	462 956
Hubei	200 000	214 266
Sichuan	500 000*	147 526
Guangdong	nezjištěno	120 606
Hainan	50 000	61 264

*v roce 1990 byl Chongqing ještě součástí Sichuanu

Zdroj: *中国民族志*, s. 368 (údaje z roku 2000) a *苗族历史与文化*, s. 2 (údaje z roku 1990).

Hmongové ve Vietnamu, Laosu, Thajsku a Barmě

V roce 2002 činil počet Hmongů žijících mimo ČLR více než 1 420 000, z nichž na 190 000 žilo v zámoří a více než 1 220 000 v zemích jihovýchodní Asie.²² Odhady počtu Hmongů v těchto zemích se různí. Nicholas Tapp ve své práci vychází ze sčítání obyvatel jednotlivých zemí a počty stanovil takto: Vietnam 787 604 (1995), Laos 315 000, Thajsko 124 000 a Barma 2 656 (poslední tři údaje – 2000). Odhady samotných Hmongů jsou podstatně vyšší: Vietnam více než milion, Laos 400 000, Thajsko 300 000.²³ Údaje poskytované v tomto směru Mottinem²⁴ vycházejí ze starších dat a pro současný výzkum již nejsou relevantní.

Obsáhlé téma migrace Hmongů z Číny do těchto zemí a následný život, leckdy pouze boj o přežití v nich, není tématem této práce, přesto je nutné se alespoň okrajově zmínit o jejich osudu v jednotlivých zemích.

O podmínkách života několika tisíců Hmongů v Barmě, kteří žijí vesměs poblíž čínských hranic, se mnoho neví. Hmongové v Thajsku žili až do nedávna ve většině případů jako mírumilovní zemědělci, zejména v oblastech s nadmořskou výškou mezi 1500 a 2100 m n. m.²⁵ Nejtvrdí úděl postihl vietnamské a laoské Hmongy, po letech strádání v průběhu Vietnamské války, bylo po odchodu svého spojence, armády USA, z oblasti, mnoho z nich perzekuováno a prakticky donuceno k migraci za svobodou do Thajska, a dále do zámoří. Za poslední půlstoletí byli tito lidé s krátkými přestávkami vystaveni dlouhodobému strádání, které mnozí z nich nepřežili.

22 TAPP, Nicholas. *The Hmong from China*. 2005. s. 111.

23 TAPP, Nicholas. *The Hmong from China*. 2005. s. 113.

24 MOTTIN, Jean. *History of the Hmong*. 1980. s. 11.

25 TAPP, Nicholas. *The Hmong from China*. 2005. s. 105.

Hmongové v zámoří

Z udávaných zhruba 200 000 Hmongů žijících v zámoří se naprostá většina nachází v USA, z toho nejvíce ve státech Kalifornie, Minnesota a Wisconsin. Nicholas Tapp stanovil jejich počet na více než 170 000²⁶, zatímco odhady samotných Hmongů hovoří dokonce o zhruba 300 000.²⁷

Druhá největší zámořská diaspora ve Francii čítá na 15 000 Hmongů. Vyšší počet Hmongů se dále nachází ve Francouzské Guyaně – 2100²⁸, Austrálii – 1600²⁹ a Kanadě – 1200. Populace Hmongů v dalších zemích dosahuje zanedbatelných cifer, v Německu je to méně než 100³⁰, malý počet jich je také v Argentině.

Všech 150 Hmongů žijících původně na Novém Zélandu se v roce 2002 rozhodlo přidružit k Hmongům v Austrálii, přičemž jako jeden z hlavních důvodů uváděli nedostatek vlastních zkušených šamanů potřebných k provádění tradičních náboženských rituálů.³¹ To jen dokládá všeobecnou snahu o zachování vlastní svébytné kultury.

Problémy spojené s dělením podle států a provincií

Výše zmíněné dělení, ač se zdá být velmi jednoduché, je pro vědecké účely jen málo použitelné. Bylo již letmo zmíněno, že příslušnost k národnostní menšině je v ČLR otázkou administrativního rozhodnutí. Počet 55, jakožto počet uznaných národnostních menšin, je uměle vytvořené číslo. Do téměř 9 milionů Miaů v ČLR se tedy počítá i mnoho skupin, které se sami vehementně hlásí k jiné uznané národnosti (viz výše zmínění Miao na Hainanu), a také dalších malých skupin, které jsou natolik odlišné, že se cítí být samostatnou menšinou na stejné úrovni jako Miao, ale dosud jim nebyl přidělen statut uznané národnosti.

Dalším problémem, který se týká oproti předchozímu i Hmongů ve Vietnamu, Laosu a Thajsku je celková rozdrobenost etnika na rozsáhlém území. Kulturní rozdíly mezi jednotlivými podskupinami etnika Miao jsou značné. Dělení na základě kulturních odlišností ale neodpovídá geografickému rozmístění těchto skupin. Názorně řečeno, nelze například tvrdit, že všichni příslušníci Miao v provincii Guizhou mají shodnou

26 TAPP, Nicholas. *The Hmong from China*. 2005. s. 111.

27 TAPP, Nicholas. *The Hmong from China*. 2005. s. 113.

28 CLARKIN, Patrick F. *Hmong Resettlement in French Guiana*. s. 4.

29 TAPP, Nicholas. *The Hmong from China*. 2005. s. 109.

30 YANG, Tou T. *Hmong of Germany*. s. 5.

31 TAPP, Nicholas. *The Hmong from China*. 2005. s. 110.

kulturu a jazyk a odkazovat na ně jako na Miao z Guizhou. Anebo řečeno opačně, téměř každá kulturní podskupina se nachází roztroušena v několika mnohdy velmi vzdálených oblastech (v různých provinciích), kde přichází do styku s jinými skupinami, nebo přímo jinými menšinami. Během vzájemného soužití dochází k ovlivňování na úrovni kultury, náboženství i jazyka (přejímání výrazů atd.), díky čemuž vzniká neuvěřitelné množství kombinací a tím i široké pole bádání pro mnohé etnology.

S mírnou nadsázkou lze tedy tvrdit, že každá jednotlivá vesnice Miao je svým způsobem specifická, ať už díky jazyku, kostýmům, náboženství nebo rituálům. Tato škála variací nás nutí dbát zvýšené pozornosti zejména v případě, když píšeme o celé menšině Miao a přitom samozřejmě chceme zachovat správnost informací.

2) Základní dělení

Jelikož dělení etnika Miao podle hranic států a provincií není moc použitelné, přiblížíme si další způsoby jak lze na strukturu této menšiny nahlížet. Za základní podskupiny se podle Lemoina považují tyto tři: Hmong, Hmu a Kho Hsiong³² (psáno častěji jako Qo Xiong)³³. Tyto tři výrazy jsou slova skutečně používaná mezi Miao samotnými a toto dělení více méně koresponduje s lingvistickým rozčleněním menšiny Miao.

Starší způsob používaný Moréchandem počítá se čtyřmi hlavními skupinami: Hmong, Hmu, Mong a Hmao, seřazenými dle důležitosti. Vyjma Hmongů žijí podle něj všechny tyto skupiny výlučně v Číně. Zároveň přiznává, že o posledních dvou skupinách – Mong a Hmao se téměř nic neví, ani transkripce jejich jmen není jednoznačná. Zda jeho pojem „Mong“ odpovídá pojmu „Mong“ jakožto Green Hmong není zřejmé, ale neodpovídalo by to tvrzení, že se jedná výlučně o obyvatele Číny. „A Hmao“, termín nápadně podobný pojmu „Hmao“ je v publikaci Ethnologue (a obdobně i v dělení uvedeném Streckerem) veden jako jeden z alternativních názvů pro jednu ze skupin zde uváděnou pod jménem Large Flowery Miao (též Diandongbei Miao). Jen pro úplnost, Nicholas Tapp tvrdí, že tato skupina sebe sama označuje jako „A Hmo“.³⁴

Olson ve svém Etnohistorickém slovníku Číny, publikaci která na menšiny nahlíží víceméně čínským pohledem, dělí Miao pouze na dvě základních skupiny, White Miao (Monklaw) a Green Miao (Monngua nebo Monlen).³⁵ Zde třeba uvést, že

32 MOTTIN, Jean. History of the Hmong. 1980. s. 5.

33 RATLIFF, Martha. Hmong-Mien Languages. 2009. s. 503.

34 TAPP, Nicholas. The Minorities of Southern China: A general Overview. 1986. s. 7.

35 OLSON, James Stuart. An ethnohistorical Dictionary of China. 1998. s. 229.

zmíněný autor považuje pojmy „Hmong“ a „Miao“ za rovnocenné, nikoliv jako množinu a její podmnožinu, což je v rozporu s tím, co uvádějí jiní badatelé a co je převzato v úvodu této práce. Na rozdíl od většiny etnologů se až na výjimky drží výrazu Miao a názvy jako např. „Hmu“ vůbec neuvádí. Tím jen zvyšuje počet různých přístupů k danému problému.

Samotní Hmongové se podle starší Moréchandovy teorie dělí na tři podskupiny: White Hmong, Green Hmong a Black Hmong. Lemoine je dělí pouze na White Hmong a Green Hmong, Black Hmong považuje ve skutečnosti za Hmu³⁶, stejně jako David Strecker³⁷ a Ethnologue.

Sami Green Hmong mají v Thajsku tři další různá označení. White Hmong je nazývají „Striped Hmong“ (do češtiny lze přeložit jako „pruhovaný“), podle ženských paprskovitě barvených sukní. Zejména v regionu Chiang Mai jsou nazýváni „Blue Hmong“, což se zdá být pravdivější výraz než „Green Hmong“, vzhledem k barvám, jež se objevují na jejich oděvech. Aby byla situace ještě komplikovanější Thajci jim zdánlivě bez jakéhokoliv důvodu říkají „Black Hmong“, i když jsou méně „černí“ než ostatní lidé v oblasti. Ve skutečnosti v Thajsku žádní Black Hmong nejsou. Také v Laosu jich je jen velmi malé množství a lze je nalézt jen velmi obtížně, což je dáno možná tím, že postupně adoptovali nejen tradiční kostým White nebo Green Hmong, ale rovněž jazyk těchto skupin.³⁸

Všechny výše uvedené názvy jsou ponechány v původním, tedy zejména anglickém, jazyce. Takto se s nimi lze setkat nejčastěji, a právě proto, i když by často byly lehce přeložitelné, neshledávám v této části práce důvod k jejich převodu do češtiny, tomuto tématu se věnuji až v závěru. Ve většině případů tomu tak bude i všech dalších níže uvedených jmen.

Green Hmong a White Hmong

Ať už budeme nahlížet na dělení Miao jakkoliv, rozdíly mezi Green Hmong a White Hmong, respektive mezi Mongy a Hmongy, jsou velmi patrné. Charakteristické rozdíly lze pozorovat již na vnějším vzhledu příslušníků obou skupin, máme na mysli odlišné tradiční kroje a ozdoby.

36 MOTTIN, Jean. History of the Hmong. 1980. s. 5.

37 STRECKER, David. The Hmong-Mien Languages. 1987. s. 2.

38 MOTTIN, Jean. History of the Hmong. 1980. s. 7.

Ženy White Hmong, jež dříve nosily skládané sukně ke kolenům a tlusté kamaše od kolen ke kotníkům, dnes z praktických důvodů dávají přednost velkým černým nebo modrým kalhotám čínského stylu. Jako pokrývku hlavy upřednostňují turban, modrý nebo černý, dle místa odkud pocházejí.

Naproti tomu ženy Green Hmong stále nosí tradiční, jemně vyšíváné, temně modré sukně zdobené voskovými vzory. Na hlavě nenosí turbany ale krásné stuhy, zdobené červenými bambulkami a obtočené kolem velikého drdolu.

Muži obou skupin nosí podobné volné černé kalhoty, které ovšem v případě Green Hmong sahají až na zem, podobně jako je tomu u některých arabských kmenů.³⁹

Jazyky obou těchto skupin existovaly po staletí na stejné úrovni vedle sebe. Přes jisté shodné rysy se jedná o dva samostatné jazyky, přičemž rozdíly mezi nimi lze přirovnat například k rozdílům mezi laoštinou a thajštinou. Pro názornost: jazyk Green Hmong má 55 souhláskových fonémů, 14 samohlásek a 4-5 dvojhlásek; jazyk White Hmong má 57 souhlásek, 13 samohlásek a 5 dvojhlásek.

Přestože mnohé souhlásky i samohlásky jsou v obou jazycích shodné, každý používá svůj vlastní systém písma založený na latince. Z důvodů rozdílného psaní i výslovnosti nelze text napsaný v jazyce White Hmong číst jako text psaný v jazyce Green Hmong a naopak, proto například Bible musela být přeložena a vydána v obou jazycích zvlášť.⁴⁰

Charakteristické je sebeurčení všech větších skupin Miao, různé kmeny se snaží vyhnout vzájemnému mísení. Pokud náhodou žije několik skupin ve společné vesnici, pak se tato vesnice skládá z několika částí. Přestože neexistuje žádný zákaz uzavřít sňatek s příslušníkem jiné skupiny, je svatba téměř ve všech případech vnitřní záležitostí skupiny.⁴¹

Mnohé skupiny často považují jiné za nebezpečné nepřátele a někdy o nich vyprávějí hrůzostrašné příběhy. Tak například White Hmong někdy hovoří o lidech Green Hmong jako o nelidských stvořeních, jež jsou schopna i takových krutostí, jako je pojídání masa unesených malých dětí.⁴²

39 MOTTIN, Jean. *History of the Hmong*. 1980. s. 7.

40 THAO, Paoze. YANG, Chimeng. *The Mong and the Hmong*. s. 6.

41 OLSON, James Stuart. *An ethnohistorical Dictionary of China*. 1998. s. 229.

42 THAO, Paoze. YANG, Chimeng. *The Mong and the Hmong*. s. 7.

3) Další dělení

Kromě již zmíněných základních skupin lze menšinu Miao pomocí mnoha faktorů, zejména kulturních, dělit na další podskupiny, jako to dělá Olson ve svém Etnohistorickém slovníku Číny.

V 19. a 20. století začali vnější pozorovatelé rozlišovat jednotlivé podskupiny na základě oděvů žen Miao, jež se lišily dle těchto jednotlivých kmenů. Pokud jde o menšinu Miao, oděv vždy sloužil jako charakteristický rys kulturní identity. Takto lze hovořit například o Banded Sleeve Miao (Monquamban), pojmenované po barevných vertikálních linkách, které se objevují na rukávech ženských šatů.

Název jiné z podskupin, Striped Miao (Monyachua), byl zmíněn již v části o základním dělení menšiny Miao. Velice snadno lze rozpoznat Longhorn Miao (do češtiny můžeme přeložit jako „dlouhorozí“), pro něž je typický ženský účes ve tvaru velkého rohu, omotaný kolem konstrukce ze dřeva. Jako další skupiny lze jmenovat Short-Skirt Miao („krátká sukně“), Big-Board Miao, Cowrie-Shell Miao, Upside-Down Miao, Long-Skirt Miao („dlouhá sukně“), Shrimp Miao a Steep-Slope Miao.

Zvyky a rituály některých skupin jsou natolik specifické, že je podle nich ostatní Miaoové začali pojmenovávat. Například Oxen-Killing Miao (Montuanu) mají název podle každoročního ceremoniálu spjatého s obětováním buvolů. Amulet Miao (Montenkau) dostali jméno podle zvyku nosit barevné amulety.

Mnoho skupin Miao vypráví o mýtickém psím předkovi, Dog-Mouth Miao (Monndaukle) ho uctívají ceremoniálně. Man-Eating Miao (Monnaonen) dostali název podle, dnes již samozřejmě nepraktikovaného, tradičního ceremoniálního kanibalismu. Další skupiny byly pojmenovány jako Pumpkin-Hole Miao (Monqhaotau) a Magpie Miao (Monmin, Miao-Min, Yu-Miao, San-Miao).

Stupeň ovlivnění majoritní chanskou kulturou je další ze způsobů, jak lze menšinu Miao dělit. Tame Miao (Monpw) velmi dávno odmítli násilí a boj, tedy velmi časté činnosti všech horských kmenů jihovýchodní Asie. Takzvaní Sinicized Miao (Monsua) byli ze všech lidí Miao nejvíce počínštěni. Mnohými Chany bývají označováni rovněž jako Cooked Miao, coby protiklad k výrazu Raw Miao, který označuje kmeny minimálně asimilované. White-Skinned Miao (Monchi) jsou známí pro svoji relativně světlou pleť.

Všechny tyto názvy byly používány ostatními Miao k odlišení od sebe sama, nikdy nesloužily jako pojmenování vlastní skupiny. Proto mají některé z nich zjevný pejorativní charakter.

Ke většině z nich je bohužel velmi obtížné zjistit jakékoliv další podrobnosti. Uvedené názvy jim většinou dali badatelé ve zhruba polovině minulého století, kteří se často řídili pouze vnějšími rysy a ne dnešními způsoby dělení menšiny Miao.

Lingvistické dělení menšiny Miao

V předchozí části jsme se detailněji věnovali dělení menšiny Miao na základě etnologických faktorů, v této kapitole bude věnován větší prostor lingvistickému rozdělení etnika Miao. Nutno dodat, že toto dělení se dle různých lingvistů částečně liší.

Výrazy jako skupina, jazyk nebo dialekt, které níže u jednotlivých pojmů používám, je nutné brát s rezervou, často nelze určit přesné hranice, důležitější je samotná hierarchie. Názory badatelů se v tomto směru také často liší. Čínské zdroje pro vyjádření hierarchie používají výrazy 语族 (yǔzú) – jazyková rodina, 语支 (yǔzhī) – jazyková větev, 语 (yǔ) – jazyk, 方言 (fāngyán) – dialekt, 次方言 (cìfāngyán) – poddialekt a 土语 (tǔyǔ) – místní dialekt.

V dalším textu je třeba důsledně rozlišovat mezi dvěma lehce zaměnitelnými pojmy: hmongské jazyky, jak nazývám čínský pojem 苗语支, a jazyk Miao, jak nazývám čínský pojem 苗语. Jazyk Miao je součástí hmongských jazyků.

Hmong-mienské jazyky

Jednotlivé jazyky a dialekty menšiny Miao jsou klasifikovány jako hmongské jazyky (též miaoské jazyky), což je jedna z větví jazykové rodiny Hmong-mien (též Miao-Yao). Rodina Hmong-mien (苗瑶语族 miáoyáo yǔzú) bývá dnes většinou brána jako samostatná rodina, někdy je však řazena do sinotibetských jazyků⁴³, což je dáno některými typologickými podobnostmi. Podobné shody s jinými rodinami oblasti jihovýchodní Asie činí problém rozdělení ještě složitějším. Stanovit přesné vazby mezi těmito rodinami je velmi obtížné.

Rodina hmong-mienských jazyků se dělí na tři základní větve, jednou z nich jsou již zmíněné hmongské jazyky, používané příslušníky menšiny Miao. Zbývající dvě větve jsou mienské jazyky, též yaoské j. (瑶语支 yáoyǔzhī), používané menšinou Yao a konečně samostatný jazyk Ho Ne (též Ho Nte, význam zhruba „jazyk horských lidí“), známější pod čínským názvem „She“ (畲语 shēyǔ).

Dělením mienských jazyků se dále nebudeme zabývat. Detailněji si však rozebereme hmongské jazyky a jazyk She.

Jazyk Ho Ne (She)

K národnosti She se podle Marthy Ratliff hlásí téměř 370 000 obyvatel čínského jihovýchodu, podle publikace Ethnologue jde dokonce v součtu o více než 700 000 lidí.

43 OLSON, James Stuart. An ethnohistorical dictionary of China. 1998. s. 230.

Naprostá většina z nich se ovšem po jazykové stránce asimilovala s Chany nebo jinými etniky a dnešní počet mluvčích jazyka She čítá pouze zhruba 1000 osob, jež žijí ve čtyřech distriktech provincie Guangdong severně od Hongkongu. Zařazení tohoto jazyka, který je nejvíce podobný Bunu Jiongnai, je i v současnosti předmětem sporu.

Kromě možnosti, že se jedná o samostatný jazyk je nutno brát v potaz i varianty, že je součástí mienských, případně hmongských jazyků. David Strecker se ve svém dělení přiklání k variantě samostaného jazyka, naopak Martha Ratliff ve své pozdější práci podporuje poslední variantu, jazyk She jakožto hmongský jazyk.⁴⁴

Jazyk She se dále dělí na dva dialekty, západní (též Lianhua – 莲花方言 liánhuā fāngyán) a východní (Luofu – 罗浮方言 luófú fāngyán) dialekt. Ethnologue uvádí 386 resp. 579 mluvčích těchto dialektů. Uvádí se, že lexikum těchto dialektů je z 10 až 15 % odlišné.⁴⁵ Jazyk She má 33 souhláskových iniciál, 28 samohláskových finál a 8 tónů.

Hmongské jazyky

V některých čínských publikacích⁴⁶ je větev hmongských jazyků (苗语支 miáoyǔzhī) dále dělena na jazyk Miao (苗语 miáoyǔ) a jazyk Bunu (布努语 bùyǔ), podle toho, zda mluvčí jsou etničtí Miaové, nebo Yaové.

David Strecker i Ethnologue používají o jednu úroveň dělení méně, nerozlišují mezi hmongskou jazykovou větví a jazykem Miao. Ethnologue řadí skupinu jazyků Bunu na stejnou úroveň jako například jazyk Xiangxi, Strecker volí složitější systém popsany níže. Dělení jazyků Bunu spolu s počty uživatelů znázorňuje tabulka č. 3.

Tab. č. 3 - Dělení jazyků Bunu dle čínských materiálů

Jazyk	Uživatelé	Dialekt	Uživatelé	Provincie
布努方言 (bùnǔ fāngyán)	359 474	东努土语 (dōngnǔ tǔyǔ)	293 489	Guangxi, Yunnan
		努努土语 (nǔnǔ tǔyǔ)	53 870	Guangxi
		布诺土语 (bùnuò tǔyǔ)	12 115	Guangxi
包瑙方 (bāonǎo fāngyán)	28 952			Guangxi, Guizhou
努茂方言 (nǔmào fāngyán)	1 715	努茂土语 (nǔmào tǔyǔ)	1 304	Guizhou
		冬孟土语 (dōngmèng tǔyǔ)	411	Guizhou

Zdroj: 瑶族布努语方言研究.

44 RATLIFF, Martha. Ho Ne (She) is Hmongic: One final argument. 1998. s. 97.

45 毛宗武. 蒙朝吉. 畲语简志. 1986. s. 86.

46 李锦平. 苗族语言与文化. 2002. s. 36.

Wang Fushi a Mao Zongwu představují ve své práci 苗瑶语古音构拟 jinou možnost dělení větve hmongských jazyků, viz tabulka č. 4. Větev hmongských jazyků dělí ne na dva, ale na čtyři různé jazyky. Jazyku Pa-hng (Baheng), který je zde rozdělený na dva dialekty, se věnuji níže. Jazyk Jiongnai je v publikaci Ethnologue řazen do skupiny Bunu.

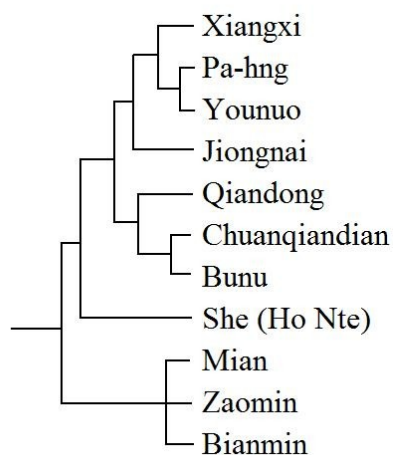
Tab. č. 4 - Dělení větve hmongských jazyků

Jazyk	Dialekt	Místní dialekt
苗语 (miáoyǔ)	Viz dále	
布努语 (bùnyǔ)	布努方言 (bùnyǔ fāngyán)	东努土语 (dōngnǔ tǔyǔ)
		努努土语 (nǔnǔ tǔyǔ)
		布诺土语 (bùnuò tǔyǔ)
	瑙格劳方言 (nǎogéláo fāngyán)	包诺土语 (bāonuò tǔyǔ)
		努茂土语 (nǔmào tǔyǔ)
巴哼语 (bāhēngyǔ)	三江方言 (sānjiāng fāngyán)	
	黎平方言 (lípíng fāngyán)	
炯奈语 (jiǒngnàiyǔ)		

Zdroj: 苗瑶语古音构拟, s. 2.

Wang Shiyuan a Deng Xiaohua přinášejí ve své kvantitativní studii z roku 2003 ještě složitější systém dělení hmong-mienských jazyků, viz obr. č. 1.

Obr. č. 1 - Dělení hmong-mienských jazyků podle studie prof. Wanga a Denga

Zdroj: 苗瑶语族语言亲缘关系的计量研究——词源统计分析方法.

Jejich práce se zakládá na statistickém výpočtu odchylek v lexiku mezi jednotlivými jazyky. Systém, který navrhují, je ovšem těžce popsitelný a od ostatních publikací se naprosto liší. Lze v něm však snadno vysledovat tři základní větve: hmongské jazyky, mienské jazyky (poslední tři položky) a jazyk She.

Jazyk Pa-hng

Pozice jazyka Pa-hng (巴哼语 bāhēngyǔ) v rámci hmong-mienských jazyků dosud nebyla jednoznačně definována, proto tento jazyk uvádím zvlášť. Dnes bývá většinou řazen pod hmongské jazyky, jako samostaná skupina (například v publikaci Ethnologue), ale dříve se objevovaly i názory, že se jedná o další, tedy čtvrtou, hlavní větev hmong-mienských jazyků (viz například Streckerovo dělení).

Některým z dialektů jazyka Pa-hng, jejichž dělení je založeno na názvech lokalit, kde se daný dialekt používá, mluví podle Edmondsona více než 10 000 lidí v Číně a zhruba 2 000 lidí ve Vietnamu.⁴⁷ Ethnologue uvádí dokonce 26 800 uživatelů v Číně (z toho 10 000 monolingvních) a více než 5 500 uživatelů ve Vietnamu. Ve Vietnamu sami sebe tito lidé nazývají Batian nebo Baxing.

Čínští uživatelé tohoto jazyka žijí hlavně na severovýchodě Guangxi, menší počet jich žije v Guizhou. Jazyk Pa-hng je podobně jako ostatní hmong-mienské jazyky tónový, Edmondson uvádí sedm nebo osm tónů.

Zvláštní pozornost vědců na sebe strhává jazyk Na-e (Pateng), kterým se zabýval už Auguste Bonifacy v roce 1905. Strecker ho považuje za jižní dialekt jazyka Pa-hng⁴⁸, zatímco Benedict naznačil i takovou možnost, že se jedná o samostaný jazyk dávno oddělený od hmongských a mienských jazyků a patří snad tedy na stejnou úroveň jako právě tyto.⁴⁹ Přesnější zařazení komplikuje nedostatek materiálu k tomuto jazyku.

Jazyk Miao

Samotné dělení jazyka Miao (máme na mysli 苗语 jakožto součást 苗语支) je neméně komplikované a liší se víceméně publikace od publikace. Několika možnostmi se budeme detailněji zabývat.

Nejjednodušší systém dělení jazyka Miao uvádí Language atlas of China (1987) a 苗族语言与文化 (2002). Jazyk Miao dělí, shodně s tím, co bylo uvedeno v části o

47 EDMONDSON, Jarold A. Pa-hng development and diversity. 1992. s. 160.

48 STRECKER, David. The Hmong-Mien Languages. 1987. s. 2.

49 BENEDICT, Paul K. Miao-Yao Enigma: the Na-e Language. 1986. s. 89.

základním dělení menšiny Miao, na tři různé jazyky. Jsou to j. Xiangxi (odpovídá skupině Qo Xiong), j. Qiandong (Hmu) a konečně nejdůležitější jazyk Chuanqiandian (odpovídá skupině Hmong), jež se dále dělí na podskupiny a jednotlivé dialekty. Rozdíly mezi těmito jazyky jsou značné, jak lze pozorovat třeba už jen na odlišných počtech souhlásek, samohlásek i tónů daných jazyků.

Jazyk Xiangxi (湘西方言 xiāngxī fāngyán, ve významu západní Hunan; též 东部方言 dōngbù fāngyán) má pouze dva dialekty, západní (西部土语 xībù tǔyǔ) a východní (东部土语 dōngbù tǔyǔ). Xiangxi má 49 souhlásek, 35 samohlásek a 6 tónů.

Jazyk Qiandong (黔东南方言 qiándōng fāngyán, ve významu východní Guizhou; též 中部方言 zhōngbù fāngyán) se dělí na tři dialekty: severní (北部土语 běibù tǔyǔ), jižní (南部土语 nánbù tǔyǔ) a východní (东部土语 dōngbù tǔyǔ). Jazyk Qiandong má 32 souhlásek, 26 samohlásek a 8 tónů.

Detailní rozdělení jazyka Chuanqiandian (川黔滇方言 chuānqiándiān fāngyán, ve významu Sichuan-Guizhou-Yunnan; též 西部方言 xībù fāngyán) je znázorněno v tabulce níže. Jazyky podskupiny Chuanqiandian mají 56 souhlásek, 27 samohlásek a 8 tónů, kdežto jazyky podskupiny Diandongbei mají 55 souhlásek, 21 samohlásek a 8 tónů.

Tab. č. 4 - Dělení jazyka Chuanqiandian dle čínských materiálů

Podskupina	Dialekt
滇东北次方言 (diāndōngběi cìfāngyán) - severovýchodní Yunnan	
罗泊河次方言 (luóbóhé cìfāngyán) - řeka Luobo	
重安江次方言 (chóng'ānjiāng cìfāngyán) - řeka Chong'an	
川黔滇次方言 (chuānqiándiān cìfāngyán) - Sichuan-Guizhou-Yunnan	第一土语 (dìyī tǔyǔ) - první
	第二土语 (dìèr tǔyǔ) - druhý
贵阳次方言 (guiyáng cìfāngyán) - Guiyang	北部土语 (běibù tǔyǔ) - severní
	西部土语 (xībù tǔyǔ) - západní
	南部土语 (nánbù tǔyǔ) - jižní

惠水次方言 (huìshuǐ cífāngyán) - Huishui	北部土语 (běibù tǔyǔ) - severní
	西部土语 (xībù tǔyǔ) - západní
	中部土语 (zhōngbù tǔyǔ) - střední
	东部土语 (dōngbù tǔyǔ) - východní
麻山次方言 (máshān cífāngyán) - Mashan	中部土语 (zhōngbù tǔyǔ) - střední
	北部土语 (běibù tǔyǔ) - severní
	西部土语 (xībù tǔyǔ) - západní
	南部土语 (nánbù tǔyǔ) - jižní

Zdroj: 苗族语言与文化.

Všichni White Hmong i Green Hmong v zahraničí spadají podle tohoto dělení do podskupiny Chuanqiandian jazyka Chuanqiandian. Geografické rozšíření všech výše uvedených dialektů výborně znázorňuje mapa č. 3.

Profesor Wang Fushi se ve své publikaci 苗语简志 drží výše uvedeného dělení, přidává však devět dalších podskupin, které, navzdory velkým rozdílům oproti ostatním podskupinám, zřejmě patří k jazyku Chuanqiandian. Wang ovšem zmiňuje nutnost dalšího výzkumu v této oblasti.

Mezi těchto devět podskupin patří: Pingtang (平塘 píngtáng) – 10 000 mluvčích, Qianxi-Pingba-Qingzhen-Liuzhi (黔西 坪坝 清镇 六枝 qiánxī píngbà qīngzhèn liùzhī) – 5 000, Luodian Moyin (罗甸 模引 luódiàn móyǐn) – 4 000, Dushan (独山 dúshān) – 4 000, Luodian Pingyan (罗甸 平岩 luódiàn píngyán) – 4 000, Ziyun-Zhenning (紫云 镇宁 zǐyún zhènning) – 3 000, Wangmo (望谟 wàngmó) – 3 000, Wangmo-Luodian (望谟 罗甸 wàngmó luódiàn) – 2 000 a nakonec oddělená skupina Kaili (凯里 kǎilǐ) s asi 10 000 užívateli.

V případě výše uvedených jmen užívám zkrácené výrazy, které ve svém dělení uvádí i David Strecker. Poslední skupinu, kterou Strecker nepojmenovává, jsem provizorně označil podle názvu jedné z oblastí, kde se mluví tímto jazykem.

Práce 苗语东部方言土语比较, která se věnuje rozdílům v dialektech j. Xiangxi používaného v Hunanu, dělí tento jazyk ještě zevrubněji, než je výše uvedeno, viz tabulka č. 5. Jednotlivé místní dialekty jsou vzájemně více či méně srozumitelné, například 4. a 5. dialekt jsou navzájem nesrozumitelné.

Tab. č. 5 - Detailní dělení jazyka Xiangxi

Poddialekt	Místní dialekt	Počet uživatelů
西部次方言 (xībù cífāngyán)	第一土语 (dìyī tǔyǔ)	769 000
	第二土语 (dìèr tǔyǔ)	120 000
	第三土语 (dìsān tǔyǔ)	30 000
东部次方言 (dōngbù cífāngyán)	第四土语 (dìsì tǔyǔ)	6 000
	第五土语 (dìwǔ tǔyǔ)	48 000
	第六土语 (dìliù tǔyǔ)	300

Zdroj: 苗语东部方言土语比较, s. 42.

Dělení dle Davida Streckera

David Strecker, profesor Michiganské univerzity, který se dlouhodobě věnuje jazykům jihovýchodní Asie, se ve své práci⁵⁰ rovněž zabývá dělením hmong-mienských jazyků. Jeho systém vychází z předchozího čínského dělení, Strecker ovšem, podobně jako Wang, přidává další skupiny, o nichž se ostatní čínské zdroje nezmiňují a o nichž je obtížné cokoliv dalšího zjistit. Detailní znázornění jeho systému dělení hmong-mienských jazyků následuje:

I. Hmongské j.

A. Západní Hunan (Xiangxi, Qo Xiong)

B. Východní Guizhou (Qiandong, Hmu)

C. Sichuan-Guizhou-Yunnan (Chuanqiandian)

1. Sichuan-Guizhou-Yunnan (Chuanqiandian) – W. Hmong, G. Hmong

2. Severovýchodní Yunnan (Diandongbei)

3. Guiyang

4. Huishui

5. Mashan

6. Luobo River

7. Zhong'an River, též východní (špatný přepis názvu Chong'an)

8. Pingtang

9. Qianxi-Pingba-Qingzhen-Liuzhi

10. Luodian Moyin

11. Dushan

50 STRECKER, David. The Hmong-mien Languages. 1987. s. 1.

- 12. Luodian Pingyan
- 13. Ziyun-Zhenniang
- 14. Wangmo
- 15. Wangmo-Luodian
- 16. Bunu Bu-Nao
 - a. Pu Nu (Tung Nu)
 - b. Nu Nu
 - c. Pu No
 - d. Nao Klao (Naogelao)
 - e. Nu Mhou (Numao)

D. Pa Hng

E. Hm Nai (Bunu Wunai)

F. Kiong Nai (Bunu Jiongnai)

G. Yu Nuo (Bunu Younuo)

II. Ho Nte (She)

III. Mienské j.

IV. nejistá klasifikace: Na-e (Pateng)

Strecker dělí hmong-mienské jazyky na tři až čtyři větve, u jazyka Na-e, který je běžně považován za součást j. Pa-hng (viz výše) si žádá další výzkum. Za povšimnutí stojí Streckerovo řazení jazyků Bunu, které bere jako jednotlivé a ne jako skupinu, navíc nejvýznačnější z těchto jazyků, jazyk Bu-Nao, řadí na jinou úroveň a do jiné podskupiny než zbylé jazyky Bunu.

V další práci⁵¹, publikované v témže roce jakožto odpověď na práci Paula Benedicta⁵², ovšem Strecker systém dělení poněkud pozměnil:

I. Hmongské j.

A. Západní Hunan (Xiangxi, Qo Xiong)

B. Východní Guizhou (Qiandong, Hmu)

C. Sichuan-Guizhou-Yunnan (Chuanqiandian)

51 STRECKER, David. Some Comments on Benedict's "Miao-Yao Enigma: the Na-e Language". 1987. s. 43.

52 BENEDICT, Paul K. Miao-Yao Enigma: the Na-e Language. 1986. s. 89.

1. Sichuan-Guizhou-Yunnan (Chuanqiandian) – W. Hmong, G. Hmong
2. Severovýchodní Yunnan (Diandongbei)
3. Guiyang
4. Huishui
5. Mashan
6. Luobo River
7. Východní (Chong'an River)
8. Pu Nu (Tung Nu)
9. Nu Nu
10. Pu No
11. Nao Klao (Naogelao)
12. Nu Mhou (Numao)

D. neklasifikováno: 9 hlavních skupin (podle Wanga)

- II. Pa Hng (včetně Na-e)
- III. Hm Nai (Bunu Wunai)
- IV. Kiong Nai (Bunu Jiongnai)
- V. Yu Nuo (Bunu Younuo)
- VI. Ho Nte (She)
- VII. Mienské j.

V tomto systému dělí Strecker hmong-mienské jazyky provizorně dokonce na 7 větví, přičemž jazyky Hm Nai, Kiong Nai a Yu Nuo bere za samostatné větve pouze na základě poněkud vágního tvrzení, že tyto jazyky téměř dosáhly statusu samotného jazyka. Pokud jde o oněch 9 neklasifikovaných hlavních podskupin, jedná se o ty skupiny, jež jsou rozepsány v prvním dělení a které uvádí i profesor Wang Fushi. Problematický jazyk Na-e považuje Strecker za jižní odnož Pa Hng.

Po obdržení nových materiálů od profesora Wanga a profesora Benedicta Strecker v další práci⁵³ naposledy mění systém dělení hmong-mienských jazyků do poněkud konzervativnější podoby, přičemž je dělí opět pouze do tří až čtyř větví. Toto zdůvodňuje nedostatkem důkazů pro samostatnost jazyků Hm Nai, Kiong Nai a Yu Nuo.

⁵³ STRECKER, David. Some Comments on Benedict's "Miao-Yao Enigma: the Na-e Language": Addendum. 1987. s. 43.

I. Hmongské j.

A. Západní Hunan (Xiangxi, Qo Xiong)

B. Východní Guizhou (Qiandong, Hmu)

C. Sichuan-Guizhou-Yunnan (Chuanqiandian)

1. Sichuan-Guizhou-Yunnan (Chuanqiandian) – W. Hmong, G. Hmong

2. Severovýchodní Yunnan (Diandongbei)

3. Guiyang

4. Huishui

5. Mashan

6. Luobo River

7. Východní (Chong'an River)

8. Pu Nu (Tung Nu)

9. Nu Nu

10. Pu No

11. Nao Klao (Naogelao)

12. Nu Mhou (Numao)

D. pravděpodobně hmongské, ale přesná klasifikace nejistá

1. Hm Nai (Bunu Wunai)

2. Kiong Nai (Bunu Jiongnai)

3. Yu Nuo (Bunu Younuo)

4. - 12. 9 dalších hlavních skupin (podle Wanga)

II. Ho Nte (She)

III. Mienské j.

IV. klasifikace nejistá: Pa Hng, Na-e

V této poslední práci Strecker polemizuje s myšlenkou, že jazyk Na-e není součástí Pa Hng. Navíc je natolik odlišný od zbylých hmong-mienských jazyků, že možná do této skupiny ani nepatří, anebo v ní zaujímá specifickou roli.

Úmyslně zde uvádím všechny tři Streckerovy systémy dělení hmong-mienských jazyků, abych tím dokumentoval složitost tohoto problému. Mnohé z těchto jazyků jsou (nebo do nedávné doby byly) zdokumentované jen velmi málo, často kvůli malému

počtu mluvčích, kteří jsou navíc obtížně lokalizovatelní. Je to právě nedostatek vhodného materiálu, který neumožňuje stanovit finální systém rozdělení.

Dělení dle publikace Ethnologue

Nejnovější 16. vydání Ethnologue, obsáhlé publikace o světových jazycích s dlouhou tradicí, jejíž internetová verze je zdarma k nahlédnutí, volí ještě jiné řešení, jak hmongské jazyky dělit. Poslední verze rozlišuje pět podskupin hmongských jazyků: Bunu, Chuanqiandian, Pa-hng, Qiandong a Xiangxi. Jazykem Pa-hng (též 巴哼) jsem se již zabýval v předchozí části.

Pokud jde o jazyky Bunu, nejvýznačnějším jazykem co do počtu mluvčích, jichž je přes 250 000, z toho většina v autonomní oblasti Guangxi, je jazyk Bu-Nao. Tento se dále dělí na pět různých dialektů (které Strecker považuje za samostatné jazyky): Dongnu (Tung Nu, Pu Nu), Nunu, Bunuo (Pu No), Naogelao (Nao Klao) a Numao (Nu Mhou, Hong Yao).

Zbývají tři jazyky jsou Jiongnai (Kiong Nai) s více než tisíci uživateli v Guangxi, Wunai (Hm Nai) s téměř 20 000 mluvčími v provincii Hunan a jazyk Younuo s téměř 10 000 uživateli v autonomní oblasti Guangxi.

Jazyky Qiandong (též Hmu, Black Miao) dělí, stejně jako čínské prameny, na východní (350 000 uživatelů), jižní (500 000 uživatelů) a severní (1 250 000 uživatelů). Jazyky Xiangxi (též Qo Xiong, Red Miao) opět dělí na západní (820 000 uživatelů) a východní (80 000 uživatelů).

Zajímavější je situace v případě dělení jazyka Chuanqiandian (tedy jazyka používaného skutečnými Hmongy). 16. vydání Ethnologue uvádí na 22 různých jazyků, které se řadí do této skupiny.

Jazyk Ge používá zhruba 60 000 mluvčích. Jsou to etničtí Miao v provincii Guizhou, kteří ovšem převzali jazyk menšiny Gejia, proto jim byl přidělen status této menšiny. Další skupinou jsou tzv. Sinicized Miao (tedy počínštění Miao; též Hmong Shua), jichž je v Číně 250 000 a ve Vietnamu 2 000. Jejich jazyk je podobný jazyku Small Flowery Miao, má 7 nebo 8 tónů.

Další dva jazyky – Hmong Dô a Hmong Don, se používají pouze v několika oblastech na severu Vietnamu, odhady počtu uživatelů neexistují. Hmong Dô je velmi podobný jazyku White Hmong (Hmong Daw), Ethnologue uvádí z 80 % shodné

lexikum, a má 8 tónů. Hmong Don má 7 tónů.

Jazyk Hmong Njua (Green Hmong, Blue Hmong) používá 100 000 mluvčích v Laosu, 40 000 v Číně (provincie Yunnan), 10 000 v Barmě, 60 000 v Thajsku, neupřesněný počet ve Vietnamu a zhruba polovina všech Hmongů v zámoří, celkový počet tedy činí více než 300 000 uživatelů.

Jazyk White Miao (tedy White Hmong) používá 233 000 Hmongů v Číně, 170 000 v Laosu, 32 400 v Thajsku, neupřesněný počet ve Vietnamu a zbylá polovina populace Hmongů v zámoří. Tento jazyk má 7 tónů.

V severovýchodním Yunnanu a severozápadním a středním Guizhou žije na 50 000 Horned Miao (název podle vlasů ve tvaru rohu), kteří hovoří vlastním jazykem. 300 000 Large Flowery Miao (též Big Flowery Miao, Dahua Miao, Diandongbei) na severozápadě Guizhou a v jižním Sichuanu používá rovněž svůj vlastní jazyk s pěti až sedmi tóny. Velmi podobným jazykem je Small Flowery Miao (Xiaohua Miao) se zhruba 84 000 uživateli.

Jazyky Huishui, kterými mluví Miao ve středním Guizhou, dělí Ethnologue podobně jako čínské zdroje na čtyři různé dialekty – střední se 40 000 mluvčími, východní se 14 000 mluvčími, severní se 70 000 mluvčími a jihozápadní (čínské publikace ho nazývají jižní) s 56 000 mluvčími. Jazyky Mashan, používané rovněž v Guizhou, se dělí na střední (70 000 uživatelů, 11 tónů), severní (35 000, 13 tónů), jižní (10 000, 13 tónů) a západní (14 000, 13 tónů). Další jazyk používaný v provincii Guizhou, zvaný Guiyang (podle hlavního města zmíněné provincie) se dělí na severní – 84 000 mluvčích, jižní – 28 000 mluvčích a jihozápadní (v čínských zdrojích uváděn jako západní) – 70 000 mluvčích. Jazyk Luopohe (podle řeky Luobo) používá dalších zhruba 60 000 obyvatel centrálního Guizhou.

Jako poslední složka jazyka Chuanqiandian je řazena samotná podskupina Chuanqiandian s 1 400 000 mluvčími v západním Guizhou, západním Guangxi, jižním Sichuanu a jihovýchodním a severovýchodním Yunnanu. Do této podskupiny se ovšem zřejmě počítají i uživatelé některých jazyků, uvedených výše jako samostatné, například White Miao.

Další pojem, který Ethnologue používá, je makrojazyk Hmong, ke kterému řadí většinu z výše zmíněných jazyků: Xiangxi, Qiandong, Ge, Hmong Njua, Huishui, Mashan, Guiyang, Luopohe, Chuanqiandian, Horned Miao, Large Flowery Miao, Small

Flowery Miao i White Miao. Neřadí do něj pouze jazyky Bunu, Hmong Dô, Hmong Don, Sinicized Miao, Pa-Hng a She. Celkový počet uživatelů tohoto makrojazyka je téměř 6 500 000. Použití tohoto pojmu je však problematické, jelikož jsou jako uživatelé tohoto makrojazyka počítáni i lidé, kteří se rozhodně neoznačují jako Hmong, ale například jako Hmu apod.

Pro srovnání, 15. vydání Ethnologue z roku 2005 uvádí menší počet jazyků patřících do větve Chuanqiandian, oproti 16. vydání chybí Large Flowery Miao, Small Flowery Miao, Horned Miao i samotný jazyk Chuanqiandian. Jazyk Chonganjiang, kterým podle předchozího vydání hovoří na 70 000 mluvčích, je v nejnovějším vydání nazván Ge. 15. vydání používá název Hmong Shua pro jazyk, jímž hovoří pouze 60 mluvčích, zatímco v 16. vydání je pod stejným kódem označen jazyk Sinicized Miao s více než 250 000 uživateli. Poslední rozdíl se týká pouze variantních názvů, Hmong Daw byl v novější verzi nahrazen jménem White Miao; Diandongbei (tak jak ho známe z čínského dělení) byl přejmenován na Large Flowery Miao.

Ještě více se jednoduššímu čínskému dělení blíží 14. vydání z roku 2000. Zde je jazyk Pa-hng řazen do skupiny Bunu. Skupina Chuanqiandian je zde dělena pouze na Hmong Njua (Green Hmong, Blue Hmong), Hmong Daw (White Miao), Mashan, Huishui, Diandongbei, Guiyang, Chonganjiang a Lupohe. Toto v zásadě odpovídá systému použitému v Language atlas of China.

K systému dělení, který používá Ethnologue, lze na základě výše zmíněného výčtu podotknout několik faktů. Zprvu v dělení vycházel z čínských zdrojů, později ovšem zvýšil počet hmongských jazyků, čímž situaci značně zkomplikoval a zneřehlednil. Tento problém je zřejmě způsoben skutečností, že při kompilaci publikace Ethnologue bylo použito mnoho různých zdrojů, jež se navzájem liší. Dalším problematickým bodem je volné zacházení s pojmy Miao a Hmong, jež se zde často zaměňují nebo používají nesprávně, a někdy špatně přepsané názvy z čínštiny, jež práci znesnadňují.

Závěr

Problematika menšiny Miao je velmi složitá, ať už jde o dělení této menšiny, nebo o její samotné pojmenování. Ve své práci jsem se pokusil tyto obtíže detailně popsat a poskytnout jejich možné řešení. Je třeba podotknout, že s mými závěry se jistě všichni zainteresovaní etnologové nebo lingvisté nebudou shodovat.

Odpověď na mnoho dosud nerozřešených otázek týkajících se menšiny Miao/Hmong je snad možná pouze po důkladném terénním výzkumu. V první řadě je třeba zjistit míru sinizace u jednotlivých skupin Miao v ČLR, protože z etnologického hlediska nemá cenu hovořit o etniku Miao v případě těch skupin, které ztratily veškerou vlastní kulturu i jazyk a k tomuto etniku se hlásí pouze na základě administrativního členění. Tím by se zároveň podstatně zúžilo zorné pole badatelů a zjednodušil výzkum. V další fázi by měla být zkoumána příslušnost lidí Miao/Hmong k jednotlivým skupinám, tak jak byly uváděny v kapitole o dělení tohoto etnika, se zvláštním důrazem na jejich vlastní cítění.

Pokusme se nyní odpovědět na základní otázku stanovenou v úvodu práce. Jak je nejlepší výše zmíněné etnikum označovat? Je vhodné používat termín „Miao“, nebo termín „Hmong“, či by snad bylo lepší toto etnikum nazývat ještě jinými výrazy? Po prostudování všech pramenů vedených v této práci, v souladu s některými vědci a v rozporu s jinými, jsem schopen stanovit poměrně jasná pravidla pro jejich použití.

Hovoříme-li o lidech Miao/Hmong žijících v zemích jako je Vietnam, Laos, Thajsko a dále v zámořských zemích jako USA, Francie, Kanada atd., je nejvhodnější nazývat tyto názvem „Hmong“, jak je ostatně dnes v odborné literatuře zvykem. Hlavním důvodem budiž fakt, že tak označují sami sebe. Chceme-li být v jejich případě konkrétnější, lze používat názvy „White Hmong“ a „Green Hmong“, v případě zahraničních Hmongů se tedy držím dělení na tyto dvě základní skupiny. Používání výrazů „Hmong“ a „Mong“, tedy synonymům k výrazům „White Hmong“ resp. „Green Hmong“, byť jsou snad korektní, nemohu z důvodu přehlednosti doporučit. Tím spíše nedoporučuji užívat umělý termín „Mhong“, který vypadá jako špatný zápis slova „Hmong“. Nazývat tyto lidi slovem „Miao“ rovněž není vhodné, toto označení považují, na rozdíl od lidí Miao v ČLR, za derogativní, ani to není běžné v odborných publikacích. Není snad ani třeba zmiňovat, že detailnější vymezení menší skupiny Hmongů lze provést pomocí názvů větších (států atd.), či menších (okresů atd.)

geografických celků, tedy např. Hmongové žijící ve Francii atd.

Podstatně komplikovanější situace v ČLR si žádá jiné řešení. Bavíme-li se o všech, tedy téměř 10 milionech lidí, administrativně označených jako Miao, bude nejlepší se tohoto názvu držet. Některé problematické skutečnosti, jako například, že mnoho z těchto lidí se národnostně cítí být příslušno k jiné skupině, oficiálně uznané či neuznané, nebo že dříve měl v Číně termín Miao derogativní význam, budeme muset tímto záměrně opomenout. S touto uměle vytvořenou, nesourodou skupinou lze ovšem jen velmi těžko dále pracovat. Na řadu tedy přichází všechna možná dělení, jež jsem ve své práci představil, a která vlastně popisují jednotlivé skupiny podle různých parametrů. Chceme-li odkazovat na jednu konkrétní skupinku, jako nejlepší se jeví způsob, kdy ji geograficky co nejpřesněji určíme, tedy např. Miaové ze severovýchodního Yunnanu. Tohoto pravidla se drží i lingvisté, kteří při jazykovém dělení menšiny Miao využívají právě názvů čínských řek, hor či měst. Tedy např. Luobo Miao (tedy Miaové z okolí řeky Luobo), Guiyang Miao (Miaové z okolí Guiyangu) atd. Použití termínů „Hmu“, „Hmao“ atd., tedy těch slov, jimiž méně počínštění Miao v ČLR označují sami sebe, je snad nejkorektnější, ale nelze z něj bez upřesnění poznat, o kterou konkrétní skupinu se jedná. Navíc, jak bylo uvedeno, panují o použití těchto názvů mezi vědci spory.

Máme tedy, stejně jako na začátku práce, dva termíny, „Hmong“ a „Miao“. Kterým z nich ovšem nejlépe označit obě tyto skupiny, Miao v ČLR i jejich vzdálené příbuzné Hmongy v zahraničí, dohromady?

Osobně považuji za nejvhodnější jejich kombinaci – „Miao/Hmong“. Problém je nasnadě, vztah mezi těmito dvěma pojmy (Miao a Hmong) jsem v úvodu popsal jako množinu a její podmnožinu (ač podmnožinu extrémně vyčnívající), ale toto pojmenování (Miao/Hmong) navozuje dojem, že význam těchto pojmů je na stejné úrovni. Podstatná se mi však v případě pojmenování jeví funkčnost, dokonce důležitější než samotná správnost názvu. Při použití výrazu „menšina Miao/Hmong“ je zřejmé, že se bavíme o všech těchto lidech, ať už jsou nazýváni Miao nebo Hmong a ať už žijí v ČLR nebo zahraničí. Tuto funkci samostatné výrazy „Miao“ a „Hmong“ nemají. Rovněž výraz „Miao a Hmong“ není vhodný, právě proto že jde o množinu a její podmnožinu.

Doposud jsem používal a zabýval se výhradně anglickými termíny, které ostatně jako jediné jsou dohledatelné v odborných publikacích a v tisku. Pro použití v českém textu je ovšem třeba tyto pojmy převést do češtiny a vytvořit tak vlastně nová slova nebo slovní spojení. Pravidla použití zůstanou stejná jako v anglickém jazyce, u výrazů pouze přibudou české koncovky a přeloží se upřesňující přívlastky.

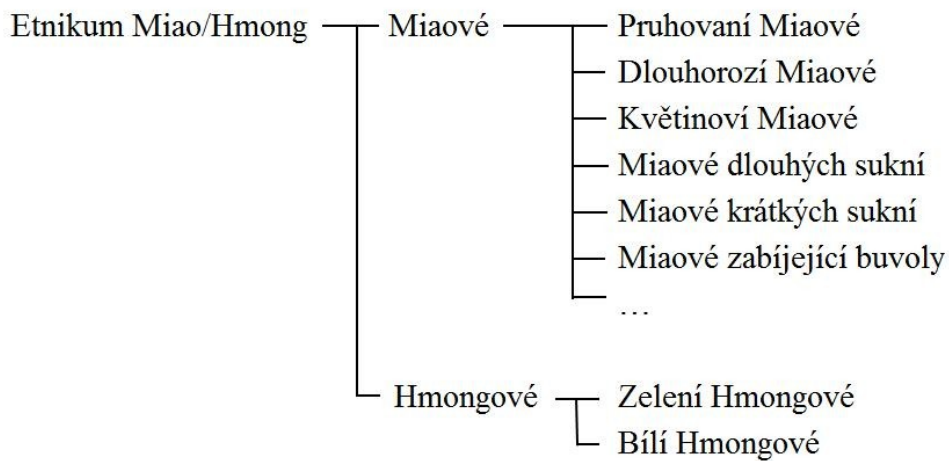
Z pojmu „Miao“ takto lehce dostaneme pojem „Miaové“, který ostatně v češtině není nový, protože ho používá minimálně Lubica Obuchová ve své knize Číňané 20. století. Tvar přívlastku je přirozeně slovo „miaooský“. Podobně slovo „Hmongové“ není v češtině nové. Jako alternativu k pojmu „Miao/Hmong“ doporučuji v českém jazyce používat složeninu „etnikum Miao/Hmong“, či jinou podobnou se stejným významem.

Pokud jde o dílčí skupiny, lze uvádět pojmy „Bílí Hmongové“ a „Zelení Hmongové“. Použití jmen jako „Černí Hmongové“, „Rudí Hmongové“, „Modří Hmongové“ atd. je problematické ne z hlediska překladu, ale kvůli nepřesnému vymezení těchto pojmů, což bylo ostatně podrobně vysvětleno v jedné z předchozích kapitol.

Jména etnických skupin anglicky pojmenovaných podle vnějších znaků, jako jsou „Striped Miao“, „Longhorn Miao“, „Flowery Miao“ atd. lze jednoduše překládat jako „Pruhovaní Miaové“, „Dlouhoroží Miaové“ resp. „Květinoví Miaové“. S těmito jmény se lze setkat na internetových stránkách týkajících se menšin v Thajsku a dalších zemích regionu. Problém v překladu nastává u jmen jako je „Longskirt Miao“, „Shortskirt Miao“ nebo „Oxen-Killing Miao“, protože takovéto přívlastky, ač jsou pro čtenáře snadno pochopitelné, nelze do češtiny jednoslovně přeložit, zřejmě také proto se s nimi nelze nikde setkat. Způsob jak se s tímto problémem vypořádat je použití nepřímého přívlastku, takto tedy dostáváme výrazy „Miaové dlouhých sukní“, „Miaové krátkých sukní“, „Miaové zabíjející buvoly“ atd.

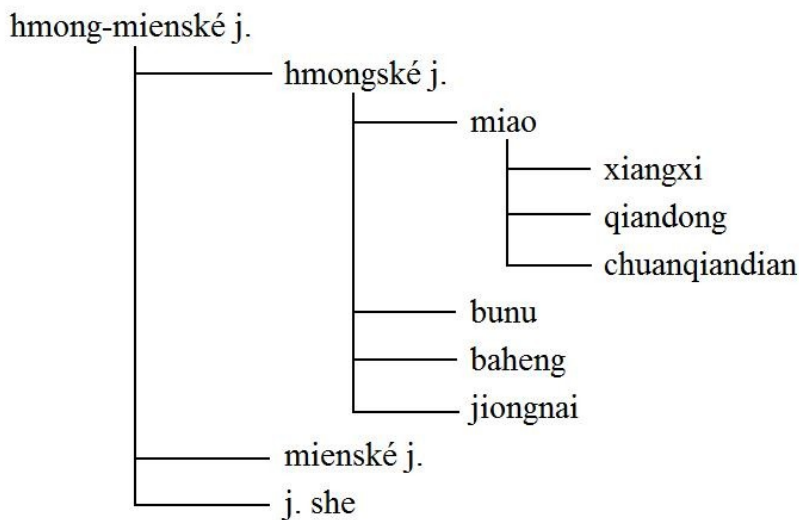
Na závěr dva diagramy pro snazší pochopení popisovaných vazeb. Etnické dělení je názorně naznačeno na obrázku č. 2. Opět je nutné podotknout, že v případě Miaů a Hmongů se fakticky jedná o jedno shodné etnikum, které je ovšem označováno jinými výrazy, proto je zde takto rozděleno. Nedokončený výčet podskupin v případě Miaů značí množství dalších podskupin, které v tomto zjednodušeném diagramu nejsou uvedeny, ale které lze na základě kulturních a dalších odlišností vymezovat. Podrobnější informace jsou uvedeny v kapitole o dělení menšiny Miao.

Obr. č. 2 - Etnické dělení etnika Miao/Hmong

Na obrázku č. 3 následuje zjednodušené lingvistické dělení hmong-mienské jazykové rodiny. Držím se zde systému dělení, který používají profesori Wang Fushi a Mao Zongwu. Detailnější dělení, včetně všech dialektů, bylo uvedeno v kapitole o lingvistickém dělení menšiny Miao. Jazyky Zelených i Bílých Hmongů se jako dva dialekty řadí k jazyku chuanqiandian.

Obr. č. 3 – Lingvistické dělení hmong-mienských jazyků

Resumé v angličtině

The Miao/Hmong national minority is a very fragmented group of people spread mainly in the Southeast Asia. Cultural and other differences between single tribes allow us to speak about particular groups and subgroups, all of them connected with the same origin, which is however still covered by layer of obscurities.

Language of all these groups, which is similar in the basic aspects, is often mutually unintelligible among members of the different groups. That led linguists to create complicated system of classification, which in details differs from each another scientist by scientist.

As for the problem of the common name of the minority, my suggestion is to use the term “Miao/Hmong minority”, which makes it very clear, that we are speaking about both the people in and outside the PRC.

Knižní zdroje a články na internetu

BENEDICT, Paul K. **Miao-Yao Enigma: the Na-e Language**. In *Linguistics of the Tibeto-Burman Area*. 1986, roč. IX., č. 1, s. 89-90.

CLARKIN, Patrick F. **Hmong Resettlement in French Guiana**.

<http://www.hmongstudies.org/ClarkinHSJ6.pdf>, (20.2.2011).

CORRIGAN, Gina. **Miao National Minority**. In Eicher, J.B. *Berg Encyclopedia of World Dress and Fashion*. Oxford: Berg Publishers, 2010. svazek 6. s. 187-195. ISBN 1847881041.

EDMONDSON, Jarold A. **Pa-hng development and diversity**. In M. Ratliff a E. Schiller. *Papers from the First Annual Meeting of the Southeast Asian Linguistics Society*. 1992. s. 159-186.

GODDARD, Cliff. *The languages of East and Southeast Asia*. New York: Oxford University Press, 2005. 327 s. ISBN 0-19-927311-1.

GORDON, Raymond G. *Ethnologue: Languages of the World*. 15. vydání, 2005, internetová verze. <http://www.ethnologue.com/>.

GRIMES, Barbara F. *Ethnologue: Languages of the World*. 14. vydání, 2000, internetová verze. <http://www.ethnologue.com/>.

LEE, Gary. TAPP, Nick. **Current Hmong Issues: 12-point statement**.

<http://members.ozemail.com.au/~yeulee/Topical/12point%20statement.html>, (18.2.2011).

LEMOINE, Jacques. **What is the actual number of the (H)mong in the world?**

<http://www.hmongstudies.org/LemoineHSJ6.pdf>, (18.2.2011).

LEWIS, M. Paul. *Ethnologue: Languages of the World*. 16. vydání, 2009, internetová verze. <http://www.ethnologue.com/>.

MOTTIN, Jean. *History of the Hmong*. Bangkok: Odeon Store, 1980. 63 s.

OBUCHOVÁ, Lubica. *Čínané 21. století*. Praha: Academia, 1999. 287 s. ISBN 80-200-0641-9.

OLSON, James Stuart. *An ethnohistorical Dictionary of China*. Westport, Connecticut: Greenwood Press, 1998. 435 s. ISBN 0-313-28853-4.

RATLIFF, Martha. **Ho Ne (She) is Hmongic: One final argument**. In *Linguistics of the Tibeto-Burman Area*. 1998, roč. XXI., č. 2, s. 97-107.

RATLIFF, Martha. **Hmong-Mien Languages**. In BROWN, Keith a OGILVIE, Sarah. *Languages of the world*. Oxford: Elsevier, 2009. s. 503. ISBN 978-0-08-087774-7.

STRECKER, David. **The Hmong-Mien languages**. In *Linguistics of the Tibeto-Burman Area*. 1987, roč. X., č. 2, s. 1-11.

STRECKER, David. **Some Comments on Benedict's "Miao-Yao Enigma: the Na-e Language"**. In *Linguistics of the Tibeto-Burman Area*. 1987, roč. X., č. 2, s. 22-42.

STRECKER, David. **Some Comments on Benedict's "Miao-Yao Enigma: the Na-e Language": Addendum**. In *Linguistics of the Tibeto-Burman Area*. 1987, roč. X., č. 2, s. 43-53.

TAPP, Nicholas. **The Minorities of Southern China: A general Overview**. In *Journal of the Hong Kong Branch of the Royal Asiatic Society*. 1986, vol. 26, s. 102-114.

TAPP, Nicholas. **The Hmong from China**. In EMBER, Melvin. EMBER, Carol L. a SKOGGARD, Ian. *Encyclopedia of Diasporas*. New York: Springer Science+Business Media, 2005. s. 103-113. ISBN 0-306-48321-1.

THAO, Paoze. YANG, Chimeng. **The Mong and the Hmong**.
http://mong.ws/publications/Mong_and_Hmong_Article.pdf, (17.2.2011).

TOMÁŠEK, Michal. *Dějiny čínského práva*. Praha: Academia, 2004. 372 s. ISBN 80-200-1190-0.

WURM, S. A. *Language atlas of China*. Hong Kong: Longman Group, 1987. ISBN 0582049865.

YANG, Tou T. **Hmong of Germany**. <http://www.hmongstudies.org/TYangHSJ4.pdf>, (20.1.2011).

李廷贵. 张山. 周光大. 苗族历史与文化. 北京: 中央民族大学出版社, 1996. 461 s. ISBN 7-81001-487-0.

蒙朝吉. 瑶族布努语方言研究. 北京: 民族出版社, 2001. 354 s. ISBN 7-105-04624-4.

李锦平. 苗族语言与文化. 贵阳: 贵州民族出版社, 2002. 371 s. ISBN 7-5412-1021-8.

王辅世. 苗语简志. 北京: 民族出版社, 1985. 204 s.

杨圣敏. 丁宏. 中国民族志. 北京: 中央民族大学出版社, 2003. 453 s. ISBN 7-81056-764-0.

王辅世. 毛宗武. 苗瑶语古音构拟. 北京: 中国社会科学出版社, 1995. 729 s. ISBN 7-5004-1383-1.

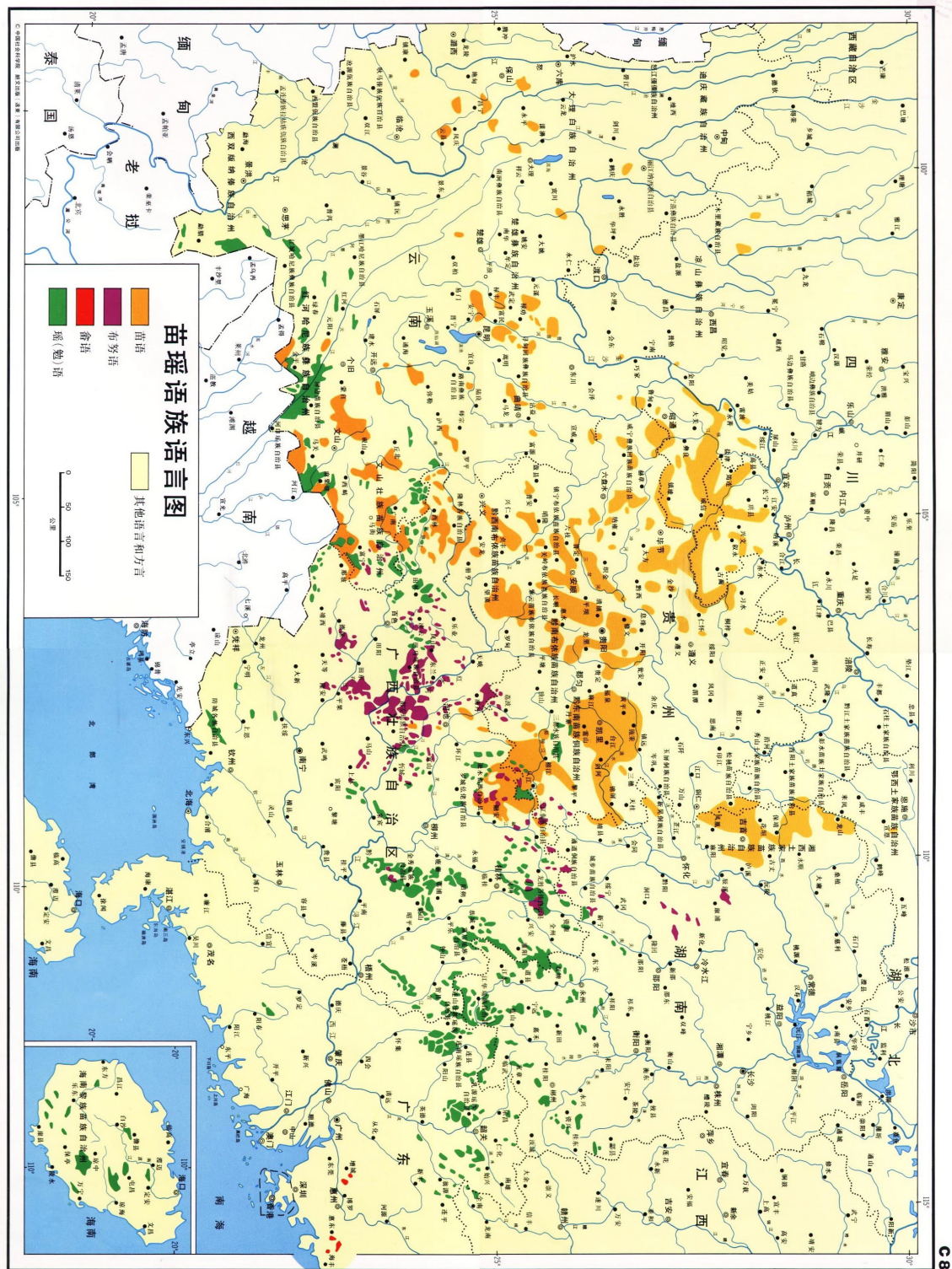
王士元. 邓晓华. 苗瑶语族语言亲缘关系的计量研究——词源统计分析方法. In 中国语文. 2003.

毛宗武. 蒙朝吉. 畲语简志. 北京: 民族出版社, 1986. 138 s.

杨再彪. 苗语东部方言土语比较. 北京: 民族出版社, 2004. 394 s. ISBN 7-105-06327-0.

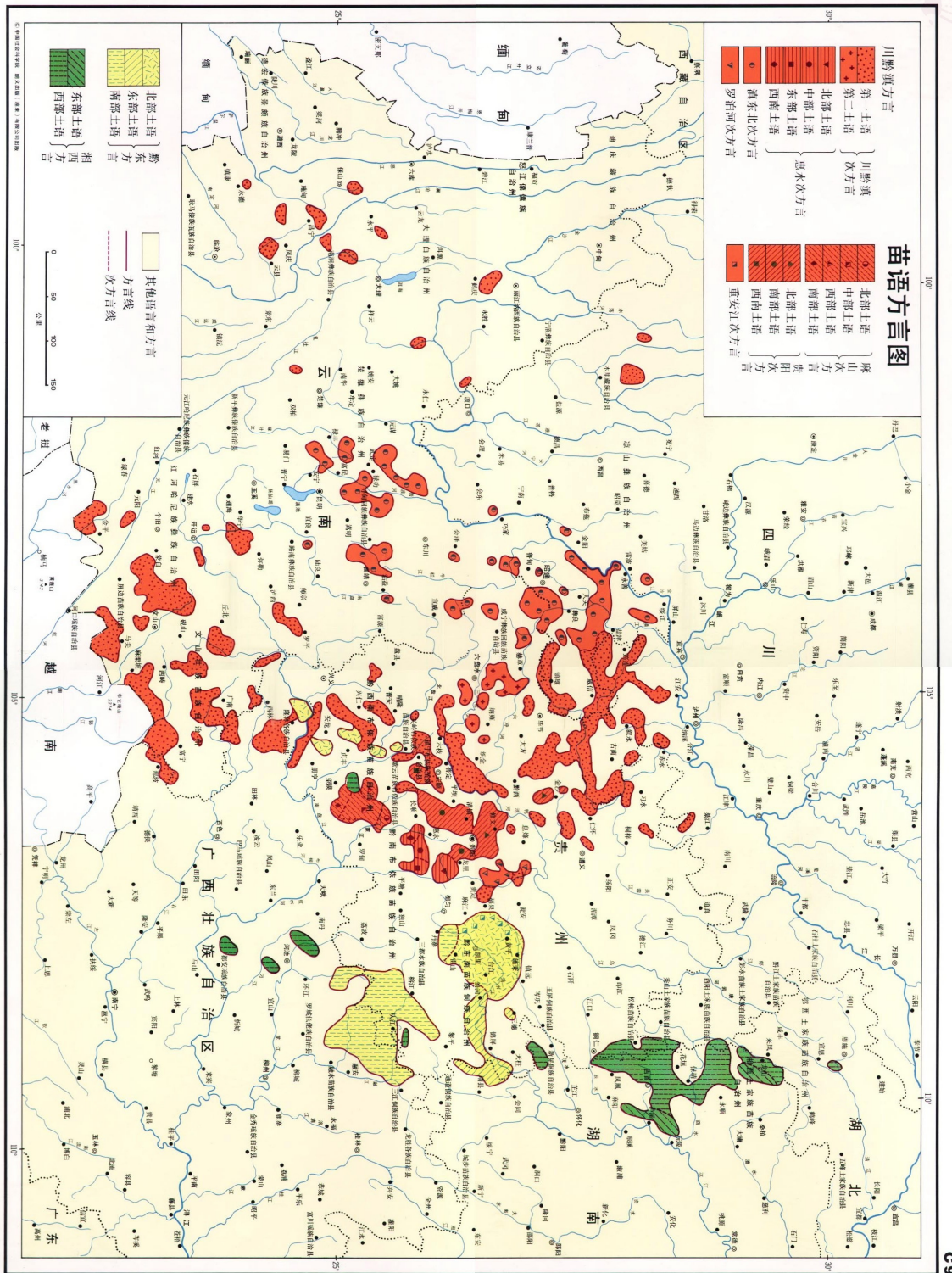
Mapa č. 2 - Hmong-mienské jazyky v ČLR

Legenda: žlutá – hmongské j.; zelená – mienské j.; fialová – j. Bunu; červená – j. She

Zdroj: Language atlas of China.

Mapa č. 3 - Hmongské jazyky na jihu západě ČLR

Zdroj: Language atlas of China.